

Nr 162.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1939 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för förstärkande av den personella försvarsberedskapen jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I proposition nr 232 har Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 24 mars 1939, föreslagit riksdagen — med ändring i nedannämnda delar av Kungl. Maj:ts i årets statsverksproposition ävensom i proposition nr 113 till årets riksdag framlagda förslag i fråga om anslag under riksstatens fjärde huvudtitel — att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i berörda statsrådsprotokoll anfört, vidtagna erforderliga åtgärder av organisatorisk art till förstärkande av den personella försvarsberedskapen;

dels medgiva, att de kostnader, som må uppkomma för genomförandet av en förstärkning i enlighet med vad i samma statsrådsprotokoll anförts av den personella försvarsberedskapen under innevarande budgetår, må, i den mån de äro av natur att bära normalt belasta vissa förslagsanslag, bestridas från å riksstaten för innevarande budgetår uppförda dylika anslag och i övrigt belasta anslaget till oförutsedda utgifter;

dels ock för budgetåret 1939/40 under riksstatens fjärde huvudtitel anvisa följande anslag, nämligen

u n d e r l a n t f ö r s v a r e t:

till personal i arméns reserver och personal över stat ett förslagsanslag av 1,330,000 kronor;

till de värnpliktigas avlöning ett förslagsanslag av 4,175,000 kronor;

till understöd åt vissa värnpliktigas familjer ett förslagsanslag av 120,000 kronor;

till inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader ett förslagsanslag av 1,135,000 kronor;

till munderingsutrustning ett reservationsanslag av 6,300,000 kronor;

till kasern- och förplägnadsutredning ett reservationsanslag av 1,170,000 kronor;

till remontering ett reservationsanslag av 1,275,000 kronor;

till mathållning ett förslagsanslag av 10,100,000 kronor;

Bihang till riksdagens protokoll 1939. 6 saml. Nr 162.

till bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt ett förslagsanslag av 3,650,000 kronor;

till skrivmaterialier och expenser ett reservationsanslag av 700,000 kronor;

till tryckningskostnader ett förslagsanslag av 115,000 kronor;

till furagering ett förslagsanslag av 2,850,000 kronor;

till veterinärvård ett reservationsanslag av 112,000 kronor;

till undervisningsmateriel, undervisningsverk och utbildningskurser ett reservationsanslag av 1,060,000 kronor;

till truppförbandens övningar ett reservationsanslag av 3,190,000 kronor;

till fält- och fälttjänstövningar ett reservationsanslag av 775,000 kronor;

till sjukvård ett reservationsanslag av 690,000 kronor;

till vapen och ammunition m. m. ett reservationsanslag av 6,400,000 kronor;

till anskaffning och underhåll av motorfordon ett reservationsanslag av 1,050,000 kronor;

till anskaffning och underhåll av ingenjörmateriel m. m. ett reservationsanslag av 900,000 kronor;

till byggnader, övningsfält och skjutbanor ett reservationsanslag av 3,500,000 kronor;

u n d e r s j ö f ö r s v a r e t:

till marinens reservpersonal ett förslagsanslag av 315,000 kronor;

till de värnpliktigas avlöning ett förslagsanslag av 685,000 kronor;

till inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader m. m. ett förslagsanslag av 170,000 kronor;

till mathållning ett förslagsanslag av 3,300,000 kronor;

till beklädnad ett reservationsanslag av 1,580,000 kronor;

till kasern- och förplägnadsutredning samt sängservis m. m. ett reservationsanslag av 200,000 kronor;

till bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt m. m. ett förslagsanslag av 935,000 kronor;

till flottans krigsberedskap och övningar ett reservationsanslag av 5,380,000 kronor;

till kustartilleriets krigsberedskap och övningar ett reservationsanslag av 960,000 kronor;

till sjukvård ett reservationsanslag av 218,000 kronor;

till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. ett reservationsanslag av 6,875,000 kronor;

till kustartilleriets materiel m. m. ett reservationsanslag av 745,000 kronor,

till anskaffning, underhåll och drift av sjöförsvarets motorfordon ett reservationsanslag av 52,000 kronor;

u n d e r f l y g v a p n e t:

till flygvapnets reservpersonal ett förslagsanslag av 95,000 kronor;

till de värnpliktigas avlöning och färder m. m. ett förslagsanslag av 350,000 kronor;

till mathållning ett förslagsanslag av 950,000 kronor;
till intendenturmateriel ett reservationsanslag av 650,000 kronor;
till bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt m. m. ett förslagsanslag av 390,000 kronor;
till engångskostnader för anskaffning av intendenturmateriel ett reservationsanslag av 1,083,000 kronor;
till flygvapnets övningar ett reservationsanslag av 4,835,000 kronor;
till sjukvård ett reservationsanslag av 60,000 kronor;
till vapen och ammunition ett reservationsanslag av 730,000 kronor;
till engångskostnader för anskaffning av vapenmateriel ett reservationsanslag av 910,000 kronor;
till underhåll av flygmateriel ett reservationsanslag av 4 145,000 kronor;
samt
till byggnader, flygfält m. m. ett reservationsanslag av 375,000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *F. Domö m. fl.* (nr 122) och den andra inom andra kammaren av herr *G. Bagge m. fl.* (nr 192), vari hemstälts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om framläggande till innevarande års riksdag av förslag, som dels med beaktande av i motionerna framförda synpunkter och med verkan inom närmaste framtiden tillgodose kraven på personell beredskap och dels för framtiden säkerställa en mot det moderna krigets krav svarande utbildning av de värnpliktiga;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *F. Domö m. fl.* (nr 153) och den andra inom andra kammaren av herr *G. Bagge m. fl.* (nr 193), i vad avser motionernas framställningar därom, att riksdagen måtte besluta att dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag rörande ändring av värnpliktsbestämmelserna så, att alla vapenföra, vilka icke av familje- eller andra skäl befrias från tjänst i fredstid, erhålla utbildning för försvarsändamål, dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till uppsättande av ytterligare ett luftvärnsregemente;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *G. Bodin m. fl.* (nr 290) och den andra inom andra kammaren av herr *Th. Gardell m. fl.* (nr 446), vari hemstälts, att riksdagen måtte beräkna antalet i Kungl. Maj:ts proposition nr 232 åsyftade värnpliktiga vintertiden vid Gotlands kustartillerikår till 200 man och företaga därav betingad höjning av berörda anslag;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *A. Mannerskantz m. fl.* (nr 291) och den andra inom andra kammaren av herr *E. Hagberg* i Malmö *m. fl.* (nr 445), vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående uppsättande inom flygvapnet i första hand av ytterligare minst en jaktflottilj och framlägga förslag därom till 1940 års riksdag;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *B. Ohlin* och *N. Gärde* (nr 292) och den andra inom andra kammaren av herr *J. Bergvall m. fl.* (nr 453), vari hemställts, att riksdagen måtte be- myndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motio- nerna anförts dels under budgetåret 1939/40 till extra repetitions- och bered- skapsövning om 30 dagar inkalla de hären tilldelade värnpliktiga av års- klasserna (samt av årsgrupperna motsvarande årsklasserna) 1934, 1933 och 1932 jämte härför erforderligt reservbefäl och värnpliktigt befäl, dels att härutöver ålägga nämnda reservbefäl och värnpliktiga befäl skyldighet att i anslutning till och omedelbart före sagda övning tjänstgöra ytterligare tio, respektive fem dagar, och att de höjningar av anslag under vederbörliga titlar, som betingas av vad ovan föreslagits, måtte företagas, varjämte hemställts, att de ändringar i värnpliktslagen, som kunna erfordras vid ett bifall till motionerna, måtte utarbetas av vederbörande utskott;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *F. Domö m. fl.* (nr 293) och den andra inom andra kammaren av herr *G. Bagge m. fl.* (nr 448), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta dels öka utbildningstiden för vissa i motionerna angivna värnpliktiga, dels den s. k. kategoriklyvningens borttagande, dels inkallande av sju äldre årsklasser värn- pliktiga till efterutbildning, dels ock för de föreslagna åtgärderna och därmed sammanhängande kostnader bevilja ett förslagsanslag av 24,901,500 kronor;

dels en inom första kammaren av herr *K. Petersson* väckt motion (nr 6), vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av frågan på vad sätt frivilliga landstormsförband, avsedda för be- manning av hemortsluftvärnet, lämpligen kunna uppsättas;

dels en inom första kammaren av herr *E. von Heland* väckt motion (nr 47), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla önskvärdheten av att regeringen vidtager sådana åtgärder, att jord- brukarna genom inkallelse till landstormstjänstgöring ej beredas svårigheter under skördetiden;

dels en inom andra kammaren av herrar *E. Thorell* och *R. Lundqvist* väckt motion (nr 1), vari hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående möjlighet för de i jordbruket sysselsatta värn- pliktiga landstormsmännen att under år 1939 och följande år få fullgöra sin tjänstgöring under en tid av året som för dem är minst betungande;

dels ock en inom andra kammaren av herr *V. J. Mattsson* väckt motion (nr 447), vari hemställts, att riksdagen ville i samband med behandlingen av förslagen om ökade personliga uppoffringar för ungdomen upptaga till pröv- ning lämpligheten av vidgad valfrihet för den värnpliktige att fullgöra värn- pliktstjänst å för honom lämplig årstid under beaktande av att försvarets krav icke åsidosattes.

I fråga om de skäl, motionärerna anført till stöd för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna.

Departementschefen har inledningsvis framhållit, att han vid anmälan i statsrådet den 4 januari innevarande år av förslaget till reglering av utgifterna under fjärde huvudtiteln för budgetåret 1939/40 erinrade om de särskilda åtgärder, som i anledning av det under september 1938 rådande allvarliga internationella läget på dåvarande departementschefens föredragning den 22 september 1938 vidtogos av Kungl. Maj:t. Dessa åtgärder avsågo, förutom revidering och fullständigande av mobiliseringshandlingar och luftskyddsplaner samt kompletteringar av militära förråd, ett stärkande av den personella försvarsberedskapen. Efter att hava redogjort för de av dessa åtgärder uppkomna kostnaderna ävensom berört sättet för deras täckande, anförde departementschefen, att det icke då läte sig med tillförlitlighet bedöma i vad mån åtgärder av motsvarande eller liknande slag som de sålunda förliden höst påkallade skulle visa sig nödvändiga att vidtaga även under nästa budgetår. I avsaknad av hållpunkter för en prövning, huruvida och i så fall i vilken omfattning kostnader för dylika åtgärder kunde komma att yppa sig under nästa budgetår, ansåg departementschefen sig icke då böra i förslaget till reglering av utgifterna under fjärde huvudtiteln inberäkna några sådana kostnader. Den budgetära behandlingen av sådana kostnader borde upptagas till övervägande, om och när förhållandena så påkallade.

Emellertid hade under senare delen av år 1938 vissa muntliga överläggningar ägt rum mellan statsministern och dåvarande chefen för försvarsdepartementet samt chefen för försvarsstaben angående de åtgärder, som lämpligen borde vidtagas till den personella beredskapens höjande. Dessa överläggningar resulterade i att chefen för försvarsstaben skulle, efter att hava inhämtat erforderliga uppgifter m. m. från försvarsgrenscheferna, avgiva tre olika förslag i förevarande hänseende, baserade på vissa angivna förutsättningar.

I anledning härav hava sedermera från *chefen för försvarsstaben* till departementschefen avgivits tre särskilda förslag syftande till att mera permanent åstadkomma en större personell beredskap vid försvarsväsendets olika grenar än den som — om man frånser de förliden höst vidtagna speciella åtgärderna — står att vinna med de nuvarande betingelserna i fråga om manskapskontingenternas storlek, övningstidens längd och indelning, tillgången å befäl m. m. Dessa försvarsstabschefens förslag — vilka föregåtts av inom de särskilda försvarsgrensstaberna gjorda utredningar, som därifrån överlämnats till försvarsstaben — hava till departementschefen överlämnats med tre särskilda skrivelser från chefen för försvarsstaben den 21 januari, den 8 februari och den 20 februari 1939, vilka av departementschefen benämnas respektive *Utredning I*, *Utredning II* och *Utredning III*.

I propositionen lämnas härafter en redogörelse för dessa utredningars huvudsakliga innehåll (sid. 2—18).

Departementschefen har för egen del anfört följande:

Allmänna synpunkter.

De utredningar rörande förutsättningarna för ett stärkande av den personella beredskapen vid försvarsväsendet, som sålunda framlagts av chefen för

försvarsstaben och de särskilda försvarsgrenarnas chefer, hava varit föremål för ingående överbäganden inom försvarsdepartementet, vilka resulterat i det förslag till åtgärder i nyssnämnda riktning, vilket jag här går att framlägga.

Innan jag närmare redogör för förslagets detaljer, vill jag något uppehålla mig vid de synpunkter av mera allmän natur, som — förutom hänsyn av ekonomisk art — varit vägledande vid mitt bedömande av de föreliggande utredningarna.

Till att börja med vill jag därvid framhålla, att den tanke, varåt jag vid framläggandet av årets statsverksproposition gav uttryck, nämligen att det icke vore uteslutet att särskilda åtgärder för den personella försvarsberedskapens stärkande kunde visa sig erforderliga jämväl under nästkommande budgetår, onekligen måste sägas hava understrukits av händelserna utveckling. Det torde icke tarvas någon närmare motivering för att statsmakterna redan nu gå i författning om vidtagande av dylika åtgärder. Enär de ifrågasatta åtgärderna måste innebära en utökning av våra försvarsanstalter i förhållande till vad som synes erforderligt under lugnare tider, böra de i möjligaste mån erhålla en sådan karaktär, att en återgång till utgångsläget kan ske, om och när detta befinner lämpligt. På grund härav taga de av mig här förordade åtgärderna närmast sikte på nästkommande budgetår. Emellertid låter det sig icke göra att i alla hänseenden begränsa räckvidden av de ifrågasatta besluten till en dylik tidsrymd. I viss utsträckning har jag för att kunna vinna erforderlig beredskapseffekt funnit mig nödsakad förordade åtgärder, som innebära en mera permanent ökning av försvarsanstalterna.

Vid ett överbägande av vad som från nyssnämnda utgångspunkt främst bör komma ifråga för det föreliggande syftets ernående uppställer sig främst spörsmålet, huruledes kravet på beredskap i inskränkt mening — förmåga att möta en neutralitetskränkning eller ett kuppstat angrepp — skall på bästa sätt tillgodoses. Därutinnan förhåller det sig tvivelsutan så, att medan lantstridskrafterna, fränsett luftvärnsartilleriet, i allmänhet torde kunna räkna på en viss förberedelsestid, innan de komma att tagas i anspråk för direkta stridsuppgifter, måste man för övriga delar av försvarsorganisationen principiellt eftersträva en beredskap, som efter ett ytterst kort tidsmoment kan bringas att övergå i ett stridstillstånd. Snabbhetskravet är med andra ord beträffande dessa delar mera påfallande. Ett uttryck för denna allmänna sats finner man också i det förhållandet, att enligt vår gällande försvarsorganisation flygvapnets fredsorganisation i stort sett sammanfaller med krigsorganisationen och att vissa delar av flottan anses ständigt böra hållas stridsrustade.

Det sagda leder till att enligt min mening de åtgärder, som i nu förevarande hänseende böra vidtagas i fråga om våra marin- och flygstridskrafter ävensom i fråga om luftvärnet, i främsta rummet böra taga sikte på att dessa stridskrafter i största möjliga utsträckning vid ett plötsligt uppkommande hot mot landets säkerhet omedelbart stå redo till ett effektivt ingripande i avvärjande syfte.

För flottans vidkommande framstår som ett av de främsta önskemålen i sådant hänseende att undanröja den påtagliga brist i de rustade styrkornas beredskap, som sammanhänger med det nuvarande systemet med två värnpliktsinkallelser per år. Detta system medför, att under en viss tid av året, vilken tid av organisatoriska skäl måste inträffa under sommarhalvåret, utbyte av värnpliktskontingenterna måste ske. Att detta är till stort men icke blott för övningarnas rätta bedrivande utan även för beredskapens effektivitet, ligger i öppen dag. Då jag icke kunnat finna någon annan utväg, som verkligen leder till det uppställda målet, anser jag mig böra föreslå, att tjänstgöringstiden i fred för flottans värnpliktiga i allmän tjänst, d. v. s. de vid sjömanshus inskrivna värnpliktiga, utsträcker till att omfatta i det när-

maste ett år. Därigenom utvinnes den stora fördelen, att fartygsbesättningarna kunna på ett helt annat sätt än nu sammanföras till en enhet, som icke brytes annat än vid det övningssuppehåll som gemenligen inträffar på högvintern. Denna förlängning av övningstiden innebär givetvis vissa ökade bördor för den kategori värnpliktiga, varom här är fråga — yrkessjömännen. Med hänsyn till att inom detta arbetsområde anställningsmöjligheterna äro i viss utsträckning säsongbetonade kan dock förväntas, att dessa bördor icke skola visa sig vara alltför stora. I övrigt gå de åtgärder, som föreslås för höjande av flottans beredskap, ut på att utöka antalet av de fartyg i kustflottan, som ständigt skola hållas rustade, ävensom att likaledes öka det antal fartyg, som hålles i den lägre beredskapsgrad, som s. k. depåförläggning innebär.

I fråga om kustartilleriet syfta de beredskapsåtgärder, som jag ämnar föreslå, till ett utsträckande av den tid, under vilken ett något så när stort antal batterier av olika slag kan vara försett med stridsbemanning. Med nuvarande värnpliktskontingent, inkallad i endast en omgång, blir denna tid förhållandevis kort. Jag föreslår därför, att kustartilleriet skall erhålla två värnpliktskontingenter, en för sommartjänstgöring och en för vintertjänstgöring. Den nuvarande sommarkontingenten föreslås dessutom utökad. Någon förlängning av övningstiden utöver den nuvarande finner jag däremot icke erforderlig för kustartilleriets värnpliktiga. En utökning av kustartilleriets fasta kader i den utsträckning, som de militära myndigheterna ifrågasatt, är jag ej heller beredd att nu förorda. Vad som i detta avseende nu göres, kommer att bli bestående för lång tid framåt. En dylik kaderökning förutsätter följaktligen även dubbla värnpliktsinkallelser för framtiden. Att utan mera ingående överväganden genomföra en dylik anordning synes mig icke möjligt. Efter några år sjunker den årliga värnpliktskontingenten så avsevärt, att den nätt och jämnt räcker för upprätthållande av 1936 års organisation. En utökning av tilldelningen av värnpliktiga åt ett håll kan måhända av denna anledning framtvinga minskning å ett annat. Innan åtgärder vidtagas för att permanent öka antalet värnpliktiga vid en viss del av försvarsväsendet, torde därför mera ingående undersökningar om konsekvenserna vara erforderliga.

För flygvapnets del leda de anförda synpunkterna till en strävan att för höjande av stridsförbandens omedelbara effektivitet utöka det personalbestånd vid flottiljerna, varmed hittills räknats; detta har nämligen icke minst på grund av den snabba utvecklingen inom det tekniska området visat sig vara väl knappt. På grund av olika förhållanden låter sig emellertid en dylik utökning icke omedelbart göra i så stor utsträckning, som i och för sig vore önskvärd. Särskilt gäller detta officerskåren, vilken ju redan på grund av försvarsbeslutet befinner sig i en snabb tillväxt. De åtgärder, som här böra vidtagas, gå i stället ut på att genom utökning av kadettantalet säkerställa möjligheterna för en framtida utökning av officersbeståndet. Beträffande manskap och hantverkare föreligger emellertid redan nu möjlighet till en utökning av kadern utöver uppsättningsplanen, vilken utökning jag också kommer att föreslå. Värnpliktstjänstgöringens längd föreslår jag skola vara oförändrad.

Vad därefter beträffar luftvärnsartilleriet vill jag erinra om att de förliden höst beslutade provisoriska åtgärderna för stärkande av den personella beredskapen i främsta rummet syftade till att tillgodose behovet av utbildad personal för detta vapen. Vikten av att förse luftvärnsvapnet med tillräcklig personal framstår också som en angelägenhet av den största betydelse, liksom överhuvud utvecklingen inom detta område anses betingad en hög grad av beredskap. Jag kommer därför i det följande att föreslå förhållandevis vittgående åtgärder ifråga om luftvärnsförbandens beredskap. Dessa åtgärder

innebära främst en avsevärd utvidgning av den för luftvärnsartilleriet avsedda värnpliktskontingenten. Denna utvidgning medgiver möjlighet till två inkallelseomgångar om året, vilket naturligen i hög grad bidrager till beredskapens höjande. Vidare föreslås anordnande av särskilda detachement av luftvärnsregementena på skilda platser i landet, bland andra Stockholm. Förslaget om att redan nu inrätta ett tredje luftvärnsartilleriförband anser jag mig däremot ej kunna tillstyrka. Den främsta anledningen härtill är densamma, som av mig förut angivits i fråga om kaderökningen vid kustartilleriet. Ett nytt truppförband erfordrar en bestående tilldelning av värnpliktig personal, något som kan ha sin inverkan på försvarsorganisationen i övrigt. Härtill kommer emellertid, att jag icke är beredd att nu taga ståndpunkt till förslaget, att luftvärnsartilleriets förstärkning skall ske genom upprättande av ett nytt självständigt förband. Förstärkningen i fråga avser det territoriella luftvärnet. Det bör därför enligt min mening som ett allvarligt alternativ övervägas, om icke i stället vid de artilleriförband, som äro fredsförlagda å de orter, för vilka det territoriella luftvärnet är avsett, särskilda luftvärnsavdelningar böra organiseras. Det är också min avsikt att inom närmaste tiden till fortsatt utredning upptaga frågan om förstärkning av luftvärnsartilleriets organisation jämte i samband därmed stående spörsmål.

Inledningsvis har jag givit uttryck åt den åsikten, att beredskapsåtgärderna vid armén utom luftvärnet icke i samma utsträckning som vid försvarsväsendet i övrigt behöva sikta till ett beredskapstillstånd, som omedelbart kan övergå till stridstillstånd, utan att man här i allmänhet måste kunna räkna med åtminstone någon förberedelsestid för övergång till ett sådant tillstånd. Detta får dock icke så tolkas som om jag skulle förmena, att det icke vore erforderligt att överhuvud hava några truppförband ur armén i beredskapstillstånd. Jag har endast velat understryka, att behov icke föreligger av att, såsom i fråga om förut berörda delar av försvarsväsendet, hava huvudparten av arméorganisationen i beredskap. Icke minst som stöd åt flygvapen, flotta, kustartilleri och luftvärn torde förband ur armén, låt vara i mindre utsträckning, böra vara i beredskapstillstånd åtminstone under vissa tider av året. Den relativt stora skillnad mellan krigsfot och fredsfot, som bland annat av kvantitetsskäl måste förefinnas vid armén, nödvändiggör emellertid, att frågan om beredskapens ordnande här måste särskilt uppmärksammas, liksom den också blir mera komplicerad. I enlighet med de föreliggande förslagen måste åtgärderna till höjande av arméns personella beredskap i främsta rummet syfta till att under så stor del av året som möjligt hava organiserade och övade ett visst antal fältstarka förband, vilka utan den vidlyftiga apparat, som ett partiellt sättande av armén på krigsfot innebär, kunna på en relativt kort tid vara stridsfärdiga. Jag föreslår därför, att vid vissa av våra infanteriregementen skola bildas särskilda beredskapsförband. Genom särskilda organisatoriska åtgärder, innebärande ett utnyttjande för ändamålet av de värnpliktiga även från andra förband, kommer den eftersträfvade beredskapen vid beredskapsregementena att kunna uppehållas under en relativt stor del av året och särskilt under de tider, som allmänt anses mest riskfyllda. För att kunna genomföra denna beredskap utan att mera nämnvärt störa utbildningsarbetets fortgång inom armén har det emellertid befunnits nödvändigt att föreslå införande av skyldighet för värnpliktiga tillhörande vissa årsklasser att fullgöra en särskild beredskapsövning om trettio dagar. Detta innebär givetvis en ökning av övningstiden för dessa värnpliktiga. Eftersom beredskapsövningen sammanhänger med den av nuvarande tidsläge framtingade försvarsberedskapen, kan den dock betecknas såsom en provisorisk anordning.

Vid övriga truppslag än infanteriet föreslås beredskapsåtgärder av i huvudsak motsvarande innebörd.

Genom nu antydda åtgärder vinnes en beredskap för arméns vilkommande av i huvudsak samma styrka som den av de militära myndigheterna föreslagna. Ett något sämre beredskapstillstånd inträder dock under tiden 15 juni—15 juli. Med hänsyn till att dels sommarlinjens rekryter vid nämnda tid hava två månaders utbildning bakom sig och dels vid respektive infanteriregementen just då finnes en relativt stor kontingent »underbefäl och fackmän», vilken undergått full soldatutbildning, anser jag emellertid att särskilda åtgärder av beredskapsnatur icke äro nödvändiga under förevarande tid.

Nämnda skillnad i beredskapens anordnande under tiden 15 juni—15 juli i jämförelse med de militära myndigheternas förslag sammanhänger därmed, att jag icke anser mig kunna tillstyrka att övningstiden — utöver beredskapsövningen — ökas med ytterligare 30 dagar. Sistnämnda förslags sammanhang med försvarsberedskapen i egentlig bemärkelse är, såsom framgår av det sagda, dock ganska svagt. I stället får det ses i sammanhang med de meningsskiljaktigheter rörande övningstidens längd, som kommo till uttryck redan i samband med införandet av 1936 års härordning. Avgöranden i denna fråga träffades då. Det torde knappast med fog kunna göras gällande, att sedan nämnda tid sådana förskjutningar inträffat militärtekniskt eller militärpolitiskt, som föranlett ett nytt läge för denna fråga. En generellt förlängd övningstid medför dessutom åtskilliga konsekvenser, som icke äro tillräckligt belysta. Med hänsyn härtill och då de av mig förordade åtgärderna även innesluta en provisorisk förlängning av övningstiden i form av beredskapsövning, torde en ytterligare förlängning av övningstiden icke nu böra beslutas.

Att nu formligen besluta den s. k. kategoriklyvningens upphävande synes mig icke innebära några praktiska fördelar. Dels kommer vid ett godtagande av de förslag, som av mig här förordas, för övning under år 1940 en stor del av den s. k. ersättningsreserven att antingen överföras till linjetjänst eller inkallas till vapentjänst, varvid jag förutsätter, att i sistnämnda fall även 30 dagars beredskapsövning får uttagas. Motsvarande förhållanden torde komma att föreligga, så länge särskild försvarsberedskap påfordras. Dels nedgår, såsom ock påpekats, inom få år värnpliktskontingenten så mycket, att ersättningsreserven av sig själv upphör att finnas. Det synes mig därför lämpligt, att de mera vittgående förändringar av värnpliktslagen, som torde bliva erforderliga, få förberedas ytterligare, innan beslut därom fattas.

Av chefen för armén har vidare föreslagits, att vissa äldre årsklasser skulle inkallas till beredskapsövning under 1939. Denna anordning anser jag mig icke kunna tillstyrka. Det gäller här värnpliktiga, som uppnått en sådan ålder, att det för dem skulle medföra särskilda svårigheter att fullgöra en dylik tjänstgöring. Dessa svårigheter ökas ytterligare däri genom, att varseltiden för dem bleve synnerligen kort. Enligt mitt förmenande bör en uppoffring av detta slag åläggas medborgarna endast då uppenbar fara är för handen. Så kan enligt mitt sätt att se icke det nuvarande läget karakteriseras. Ske icke dessa inkallelser, medför detta, därest ej andra åtgärder vidtagas, att beredskapsförband ur armén icke finnas under försommaren detta år. Dylika förband skulle givetvis kunna skapas på samma sätt, som föreslås beträffande 1940. Då emellertid förberedelse tiden för ordnande av dylika förband redan under de närmaste månaderna komme att bli så knapp, att mycket betydande svårigheter skulle yppas, vilken form för dessa förband som än valdes, har jag icke ansett mig kunna framlägga förslag härom. Därest den utrikespolitiska situationen alltjämt kommer att vara oroande,

kan Kungl. Maj:t emellertid komma att finna anledning att med stöd av §§ 28 och 36 värnpliktlagen föranstalta om att erforderlig personell beredskap är till finnandes under denna tid. Detta bör då i första hand ske på det sätt, att de värnpliktiga vid de beredskapsförband som nu finnas organiserade kvarhållas någon tid efter den hittills förutsatta utryckningstiden samt att därefter värnpliktiga ur någon äldre årsklass, i så fall sannolikt 1935 års klass, inkallas för beredskaps anordnande i en eller annan form, till dess utbildningen av årets nyinryckta värnpliktiga hunnit något så när fullbordas. Kostnaderna för dylika åtgärder torde, i den mån de äro av natur att böra normalt belasta förslagsanslag, få utgå från å riksstaten för innevarande budgetår uppförda dylika anslag och i övrigt få utgå från anslaget till oförutsedda utgifter. Riksdagens bemyndigande härtill torde nu böra inhämtas.

A r m é n.

I enlighet med vad jag förut anfört har jag som allmän förutsättning i fråga om den personella beredskapens stärkande vid armén utgått ifrån att den ordinarie tjänstgöringstiden för de värnpliktiga i princip bibehålles oförändrad, men att samtliga arméns värnpliktiga skola vara skyldiga att därutöver fullgöra en beredskapstjänstgöring — beredskapsövning — om 30 dagar, vilken övning skall förläggas till en ur beredskapssynpunkt lämplig tid. Den s. k. kategoriklyvningen bibehålles också i princip; därutinnan sker emellertid den uppmjukningen, att erforderligt antal ersättningsreservister skall kunna åläggas att undergå utbildning i vapentjänst. I vissa fall, där särskilda organisatoriska förhållanden därtill föranleda, bör ett överförande av ersättningsreservister till utbildning i linjetjänst äga rum, varjämte den i värnpliktlagen upptagna linjekontingenten bör utökas. I övriga fall förutsättes, att karaktären av ersättningsreserv alltjämt bibehålles.

Vad först beträffar den sålunda föreslagna tjänstetidens fördelning för infanteriets värnpliktiga, förutsättes beträffande sommargruppens värnpliktiga, att de liksom nu skola fullgöra sin första tjänstgöring under tiden mitten av april—slutet av september. Dessa värnpliktiga beräknas vara användbara för beredskapstjänst efter tre månaders utbildning, alltså under tiden mitten av juli—slutet av september. Därutöver skola de liksom nu fullgöra en repetitionsövning om 25 dagar huvudsakligen i enlighet med den plan för altherning mellan olika regementen som uppgjorts. På sätt chefen för armén i sin förberörda skrivelse till chefen för försvarsstaben föreslagit skola de dessutom, där så med hänsyn till krigsberedskapen prövas nödigt, fullgöra en beredskapsövning om 30 dagar, i allmänhet under tiden 15 mars—15 juni, på olika tider vid olika regementen. Till beredskapsövning torde — till undvikande av inkallelse till beredskapsövning och repetitionsövning under ett och samma kalenderår — i allmänhet böra inkallas den yngsta av de årsklasser vid vederbörande regementen, vilka fullgjort första tjänstgöring och icke hava att under samma år fullgöra repetitionsövning.

Vid de regementen, där viss vinterutbildning är föreskriven för sommargruppen (Norrlandsregementena), torde emellertid i enlighet med vad chefen för armén föreslagit beredskapsövningen böra äga rum i omedelbar anslutning till första tjänstgöringens avslutande, d. v. s. under tiden 15 februari—15 mars. Därigenom undviks olägenheten att för dessa värnpliktiga tillskapa ytterligare en inryckningsperiod utöver de tre, som nu finnas, varjämte fördelen av en viss beredskapsorganisation under nyssnämnda tid vinnes.

Vad beträffar vintergruppens värnpliktiga vid infanteriet torde deras första tjänstgöring 150 dagar och beredskapsövningen 30 dagar, tillhoppa 180 dagar, i allmänhet böra äga rum i en följd (med 15 dagars uppehåll) med början ungefär den 1 december och utryckning ungefär den 15 juni. De kunna

då anses vara användbara för beredskapstjänst under tiden 15 mars—15 juni. Vid Norrlandsregementena torde dock inryckningen böra äga rum redan omkring den 1 november för att de värnpliktiga skola kunna vara färdiga att deltaga i dessa regementens sommargruppers vinterövning under tiden 15 februari—15 mars. Repetitionsövning i 25 dagar förutsättes skola fullgöras jämväl av nu ifrågakvarande värnpliktiga enligt gällande grunder, d. v. s. under andra eller tredje året efter inskrivningsåret.

Den beredskapsorganisation vid infanteriet, som förut-sättes skola uppbyggas med tillämpning av den nu angivna fördelningen av tjänstgöringstiden, torde kunna ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för armén föreslagit i sin förenämnda skrivelse till chefen för försvarstaben. Sålunda bör vid ett vart av följande regementen, nämligen Svea livgarde, Norra skånska infanteriregementet, Södra skånska infanteriregementet, Hälsinge regemente och Gotlands infanteriregemente, ett beredskapsförband finnas organiserat.

Vid de tre förstnämnda regementena låter sig detta för tiden den 15 mars—15 juni göra på det sätt, att vintergrupperna vid det egna regementet och två andra icke-beredskapsregementen, eventuellt förstärkta med ersättningsreservister, bilda beredskapsförbandets stomme. Inom varje sådan grupp om tre regementen organiseras den erforderliga förstärkningen genom inkallande i tre omgångar av värnpliktiga till beredskapsövning. Vid början av de två omgångar, då beredskapsregementet självt icke helt ombesörjer beredskapen, sker sammandragning under några dagar till detta regemente i och för förbandets organisation och samövande m. m. I övrigt sker förläggningen vid respektive stamregementen.

Vid Hälsinge regemente måste av organisatoriska skäl beredskapsförbandets stomme under tiden 15 mars—15 maj utgöras av vintergrupperna från vissa norrländska regementen samt Värmlands regemente, vilka sammandragas till tjänstgöring vid beredskapsregementet. Förstärkningen under denna tid sker genom inkallelse till beredskapsövning av värnpliktiga från andra håll. För tiden 15 maj—15 juni, då vintergrupp icke finnes i tjänst vid Norrlandsregementena, kan beredskapen ordnas genom att vissa sydliga regementens beredskapsövningar under denna tid förläggas till Hälsinge regemente och förstärkas med beredskapstjänstgörande värnpliktiga från övningskompanier m. fl.

Vid Gotlands infanteriregemente förutsättes för tiden 15 mars—15 juni den egna vintergruppen skola bilda beredskapsförbandets stomme. Förstärkningen sker genom att beredskapsövning från det egna regementet jämte två andra regementen i tur och ordning äger rum vid beredskapsregementet.

För tiden 15 juli—30 september tages vid samtliga beredskapsregementena den egna i tjänstgöring varande sommargruppen i anspråk för beredskapsförbandens organisation. Vid Gotlands infanteriregemente måste dock här för en förstärkning ske med omkring 220 ersättningsreservister.

Vid Norrbottens regemente torde liksom under innevarande år ett skyttekompani böra organiseras som beredskapsförband genom inkallande av ersättningsreservister under tiden den 1 februari—1 augusti.

Med den sålunda skisserade organisationen, vilken naturligen kan tänkas till sina detaljer bliva annorlunda utformad, kommer som jag förut anfört en lucka att finnas i beredskapen under tiden 15 juni—15 juli vid beredskapsregementena. På redan anförda skäl lärer emellertid detta förhållande icke vara förenat med alltför stora olägenheter. Dessutom kan väl tänkas, att det kan befinnas lämpligt att något minska denna lucka genom att göra någon kortare tids uppehåll mellan de tre tjänstgöringsomgångarna på våren. Till denna fråga torde icke i detta sammanhang ståndpunkt behöva fattas.

Den anordning av beredskapen, som i det föregående upplagts, torde till att börja med böra beslutas till genomförande under budgetåret 1939/40. Erforderliga åtgärder för tiden därefter torde böra föreläggas 1940 års riksdag för bedömande.

Vad beträffar de årsklasser, på vilka de nya föreskrifterna behöva göras tillämpliga för att tillgodose beredskapskravet redan under år 1940, lär det bli nödvändigt att i viss mån för ändamålet taga i anspråk delar av 1936 års klass, detta för att kunna undvika att pålägga vissa värnpliktiga beredskapsövning och repetitionsövning under samma kalenderår. Beredskapsövningen torde därför böra kunna påläggas till och med fjärde året efter inskrivningsåret. Under år 1940 böra såväl vinter- som sommargrupperna av de årsklasser, som sålunda kunna komma i fråga, kunna inkallas till beredskapsövnings fullgörande. Därigenom kan behovet av ersättningsreservister för förstärkande av vintergrupperna något hållas nere under nämnda år.

Vad därefter beträffar tjänstgöringen vid artilleriet utom luftvärnet förutsättes denna för sommargruppens värnpliktiga äga rum enligt nu gällande grunder, varigenom de värnpliktiga i samma mån som vid infanteriet kunna beräknas vara användbara till beredskapstjänst under tiden 15 juli—30 september. Året efter första tjänstgöringens avslutande (andra året efter inskrivningsåret) fullgöres beredskapsövning om 30 dagar i överensstämmelse med chefens för armén förutnämnda förslag. Vid vissa regementen torde beredskapsövningen komma att fullgöras såsom vintertruppövning eller extra repetitionsövning. Den ordinarie repetitionsövningen kommer i allmänhet att fullgöras under tredje året efter inskrivningsåret.

I fråga om vintergruppens värnpliktiga vid artilleriet utom luftvärnet förutsättes, att första tjänstgöringen 170 dagar och beredskapsövningen 30 dagar, tillhoppa 200 dagar, skola fullgöras i en följd vid de tre regementena på fastlandet, vilka skola bilda beredskapsförband, nämligen Svea artilleriregemente, Wendes artilleriregemente och Smålands arméartilleriregemente. Den ungefärliga tjänstgöringstiden torde vid dessa regementen komma att bli 15 november—15 juni. Vid Gotlands artillerikår, som också förutsättes skola bilda beredskapsförband, torde vintergruppens hela tjänstgöring (230 dagar inklusive beredskapsövningen) böra fullgöras i en följd med början ungefär den 15 oktober. Vid övriga artilleritruppförband torde första tjänstgöringen böra fullgöras under den ungefärliga tiden 1 oktober—1 april och beredskapsövningen fullgöras i anslutning till sommargruppens beredskapsövning.

Vad beträffar beredskapsorganisationen vid artilleriet utom luftvärnet avses fältstarka beredskapsförband skola kunna upprättas vid Svea artilleriregemente, Wendes artilleriregemente, Smålands arméartilleriregemente och Gotlands artillerikår. Vid de tre förstnämnda regementena ordnas denna beredskap för tiden 15 mars—15 juni med den egna i tjänst varande vintergruppen såsom stomme, förstärkt med föregående års egna sommargrupp, vilken under denna tid fullgör beredskapsövning i 30 dagar i tre omgångar. Vintergruppen förstärkes dessutom i erforderlig mån med ersättningsreservister. Vid Gotlands artillerikår organiseras beredskapsförbanden under nämnda tid med den egna vintergruppen, förstärkt med ersättningsreservister. För tiden 15 juli—30 september organiseras beredskapsförbanden med vederbörande truppförbands egna sommargrupp, därvid dock Gotlands artillerikårs kontingent måste ökas med omkring 50 man.

Vidkommande därefter luftvärnsartilleriet har en ingående undersökning verkställt rörande möjligheterna att organisera beredskaps-tjänsten på basis av tre särskilda inkallelseomgångar värnpliktiga. Därvid skulle en omgång utgöras av den nuvarande linjekontingenten och de övriga

två omgångarna utgöras av ersättningsreservister. Utredningen har emellertid givit vid handen, att denna tanke av organisatoriska skäl måste övergivas.

Emellertid har en utökning av luftvärnsartilleriets årliga värnpliktskontingent till 1,400 man ansetts nödvändig ur mobiliseringssynpunkt. Med denna förutsättning hava möjligheterna undersökts för att med nämnda kontingent, uppdelad på två inkallelseomgångar, organisera den önskvärda beredskapen. De värnpliktigas tjänstgöringsförhållanden skulle enligt denna undersökning bliva följande. En sommargrupp och en vintergrupp om vardera 620 man organiseras i enlighet med chefens för armén förenämnda förslag. Dessutom organiseras en utbildningsgrupp om 200 man, avsedd utslutande för fältluftvärnstjänst. Samtliga tjänstgöringsgrupper fullgöra första tjänstgöring och beredskapsövning med 200 dagar i en följd, sommargruppen under tiden 1 april—31 oktober, vintergruppen under tiden 1 december—30 juni och gruppen för fältluftvärnstjänst under tiden 1 mars—30 september. Samtliga värnpliktiga fullgöra repetitionsövning under augusti eller september ett följande år.

För att snabbt kunna tillgodose mobiliseringsbehovet är emellertid för åren 1940 och 1941 en ytterligare ökad värnpliktskontingent önskvärd. Denna ökning torde under dessa år i viss mån kunna tillgodoses genom att den kontingent, som enligt det anförda är avsedd för utbildning utslutande i fältluftvärnstjänst, tillfälligt utökas med ersättningsreservister.

Vad beträffar själva beredskapsorganisationen vid luftvärnsartilleriet förutsättes denna i princip äga rum i enlighet med chefens för armén förutnämnda förslag. Emellertid finner jag mig som jag förut anført icke kunna, i varje fall för närvarande, tillstyrka upprättande av ett nytt självständigt luftvärnsförband i Stockholm. För ifrågavarande ändamål torde i stället böra anordnas ett särskilt detachement ur Östgöta luftvärnsregemente, i organisatoriskt hänseende anknutet till Svea artilleriregemente.

De beredskapsförband ur luftvärnsartilleriet, som avses skola organiseras, utgöras av vissa fältstarka luftvärnsförband inom södra, östra och västra militärområdena samt inom övre Norrlands militärområde.

Utbildningen av beredskapsförbandens värnpliktiga vid luftvärnsartilleriet kan i stort sett äga rum enligt följande ordning: Utbildningen av de för västra och södra militärområdena avsedda beredskapsförbanden äger rum vid Karlsborgs och Östgöta luftvärnsregemente. Därstädes äger också utbildningen rum för andra omgångens beredskapstjänstgöring för förbanden inom östra och övre Norrlands militärområden. Utbildningen av första omgångens värnpliktiga för sistnämnda två militärområden förlägges däremot till detachementet i Stockholm. Bemanningen av beredskapsförbanden för östra militärområdet förlägges till Stockholmsdetachementet, medan bemanningen för övriga beredskapsförband förlägges till särskilda detachement i Göteborg, Kristianstad och Boden.

Vad beträffar övriga arméns truppslag ände nu nämnda förutsätter jag, att utbildningen vid truppslag med 175 dagars tjänstgöringstid organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslagits i fråga om infanteriet och vid truppslag med 200 dagars tjänstgöringstid enligt de grunder, som angivits beträffande artilleriet utom luftväret.

Det här angivna systemet för ökande av arméns personella beredskap förutsätter en utökning av antalet värnpliktiga vid armén med 1,870 man. Under år 1940 kan dock detta behov minskas genom inkallande av ett större antal värnpliktiga av äldre årsklasser till beredskapsövning än som senare blir möjligt, därest beredskap skall ordnas under en följd av år. Behovet av värnpliktiga utöver nuvarande antal under år 1940 kan i enlighet därmed minskas till 1,380, fördelade med 440 vid infanteriet, 240 vid artilleriet

utom luftvärnsartilleriet samt 700 vid luftvärnsartilleriet. Då utökningen av luftvärnsartilleriets värnpliktiga liksom ock den föreslagna ökningen med 50 man av Gotlands artillerikårs värnpliktskontingent förutsattes bliva erforderlig för några år framåt, har föreslagits, att arméns värnpliktskontingent i linjetjänst skulle utökas med sammanlagt 750 man. Härtill vill jag lämna min anslutning och föreslår fördenskull i annat sammanhang denna dag sådan ändring i värnpliktslagen, att nämnda utökning av antalet linjetjänstare möjliggöres. Då jag nämligen utgår ifrån att det inom ett fåtal år blir nödvändigt att på grund av de minskande årsklasserna omarbete värnpliktslagens bestämmelser om kontingenternas storlek, har jag icke ansett en dylik åtgärd stå i strid med min tidigare uttalade uppfattning, att större förändringar härutinnan nu böra undvikas. Ej heller kan en blivande revision av dessa bestämmelser anses föregripas av en dylik åtgärd. För att så snabbt som möjligt kunna genomföra den avsedda förstärkningen kommer jag även att i annat sammanhang föreslå en lagbestämmelse av innehåll, att 750 av de värnpliktiga, som redan undergått inskrivning under år 1938 eller 1939 och därvid uttagits till ersättningsreservister, skola kunna omföras och tilldelas armén i linjetjänst.

Det föreslagna beredskapssystemet för armén förutsätter även genomförande av vissa organisatoriska förändringar ävensom vissa kaderökningar. Sålunda erfordras, såsom jag redan antytt, organisering av vissa särskilda detachement vid luftvärnsartilleriet, nämligen dels ur Karlsborgs luftvärnsregemente ett detachement i Göteborg, anknutet till Göta artilleriregemente, dels ock ur Östgöta luftvärnsregemente ett detachement i Stockholm, anknutet till Svea artilleriregemente, ett detachement i Kristianstad, anknutet till Wendes artilleriregemente, samt ett detachement i Boden, anknutet till Bodens artilleriregemente.

För beredskapstjänstens planläggning och ledning har chefen för armén ansett nödvändigt att särskild personal är till finnandes inom de högre truppförband, som skola handhava denna ledning. Chefen för armén har fördenskull föreslagit, att vid en var av I., II. och IV. arméfördelningarnas staber samt vid militärbefälet på Gotland skulle inrättas en särskild regementsofficersbeställning för en »beredskapsofficer». Dessa befattningar borde tillsättas på förordnande i syfte att underlätta befattningarnas indragande, då beredskap icke längre vore erforderlig. Med hänsyn till de krav, som måste ställas på dessa befattningshavare, borde de enligt chefens för armén mening vara överstelöjtnanter.

Med biträdande av vad chefen för armén sålunda föreslagit ämnar jag vid behandling i annat sammanhang denna dag av frågan om arméns avlöningsanslag föreslå, att å staten för arméfördelningsstaberna m. m. för nu angivna ändamål upptagas fyra överstelöjtnantsbeställningar, avsedda att tillsättas på förordnande med ett arvode motsvarande lön i lönegraden Oa 5 i det föreslagna nya avlöningsreglementet.

Chefen för armén har vidare anfört, att ett begränsat antal fast anställt underbefäl vore oundgängligen erforderligt för organiserandet av de föreslagna beredskapsförbanden vid infanteriet. Då dessa underbefäl icke kunde avstås från den samtidigt pågående soldatutbildningen, måste infanteriregementenas stater utvidgas med ett antal furirsbeställningar, som icke kunde sättas lägre än 3 per regemente. Därigenom skulle för varje beredskapsförband kunna beräknas 9 fast anställda furirer, vilket måste anses som ett absolut minimum.

I anslutning till vad chefen för armén sålunda anfört kommer jag att vid framläggandet av förslagen till arméns personalstater för nästkommande budgetår föreslå, att för ifrågasvarande ändamål vid varje infanteriförband upp-

tagas 3 furirsbeställningar utöver det antal, som eljest skulle hava kommit i fråga. — Underbefälsbehovet i övrigt vid beredskapsförbanden förutsätter jag skola tillgodoses genom att vederbörlig årsgrupp av studenter och likställda samt underbefäl och fackmän fullgöra beredskapsövning samtidigt med övriga värnpliktiga.

För tillgodoseende av det ökade befälsbehovet vid artilleriet utom luftvärnet har chefen för armén ansett nödvändigt, att artilleriförbandens stamkadrer utökas med sammanlagt följande personal: 6 kaptener, 9 löjtnanter, 4 styckjunkare, 7 sergeanter, 50 furirer, 49 konstaplar och 50 volontärer. Jag har efter prövning av denna framställning kommit till den uppfattningen, att en dylik kaderökning vid artilleriet är i hög grad önskvärd och att densamma bör snarast möjligt genomföras. Då en gjord undersökning utvisar, att den föreslagna utökningen torde kunna genomföras redan under budgetåret 1939/40, kommer jag att vid behandlingen av frågan om arméns personalstater föreslå, att artilleriets stater utökas med det av chefen för armén föreslagna antalet beställningar med fördelning på de olika fredsförbanden enligt grunder, som av chefen för arméstaben angivits i en i ärendet avgiven skrivelse av den 17 mars 1939.

Vad slutligen beträffar luftvärnsartilleriet har chefen för armén angivit vissa kaderökningar, vilka betingades av tillkomsten av de förut omförmälda detachementen. Efter viss reducering har behovet av kaderökningen för luftvärnsartilleriet utöver de i försvarsbeslutet beräknade kadreorna vid fullt uppsatt vapen i anledning av de av mig föreslagna åtgärderna uppgivits till 1 överstelöjtnant, 1 major, 6 kaptener, 11 löjtnanter, 5 fänrikar, 8 styckjunkare, 13 sergeanter, 41 furirer, 41 konstaplar och 78 volontärer. Emellertid har tillika uppgivits, att av denna utökning för nästa budgetår kunde erhållas allenast 1 överstelöjtnant, 1 major, 3 fänrikar och 78 volontärer, vilka således skulle tillkomma utöver den för nästa budgetår planenligt fortgående ökningen.

För min del anser jag mig — utan att nu taga ställning till den föreslagna utökningen av luftvärnsartilleriets kadrer vid fullt uppsatt vapen — böra tillstyrka, att luftvärnsartilleriets stater för budgetåret 1939/40 utökas med följande beställningar utöver den planenliga ökningen, nämligen 1 överstelöjtnant, avsedd för detachementet i Stockholm, 1 kaptan, 3 fänrikar och 78 volontärer. Förslag härom kommer jag således att framlägga i samband med behandlingen av propositionen om avlöningsanslagen för nästkommande budgetår.

Förutom genom de sålunda föreslagna kaderökningarna torde det genom beredskapsåtgärderna uppkommande befälsbehovet få tillgodoses genom att personal på övergångsstat, reservstat och i reserven inkallas till fullgörande — förutom av obligatorisk tjänstgöring — av frivillig tjänstgöring i erforderlig utsträckning.

Vad slutligen beträffar kostnaderna för de åtgärder, som sålunda föreslås för arméns vidkommande, kunna dessa för budgetåret 1939/40 beräknas till sammanlagt omkring 6,110,000 kronor. Av detta belopp beräknas ungefär 580,000 kronor åbelöpa de föreslagna kaderökningarna. Återstoden belöper på kostnader för den ökade värnpliktskontingenten, den föreslagna beredskaps-tjänstgöringen, inkallelse av reservbefäl m. m. Fördelningen av sistnämnda kostnader på de särskilda riksstatsanslagen har gjorts till föremål för en särskild undersökning, till vars resultat jag sedermera vill återkomma.

Marinen: Flottan.

De åtgärder till försvarsberedskapens förstärkande vid flottan, som jag på grundval av de föreliggande utredningarna vill föreslå, syfta i huvudsak till ernående av förbättringar i två hänseenden, nämligen dels i fråga om de

i fredstid rustade fartygens antal och dels i fråga om fartygsbesättningarnas kontinuitet.

I fråga om de rustade fartygens antal vill jag erinra om att enligt den rustningsplan, som lades till grund för 1936 års försvarsbeslut i detta avseende, bland andra följande fartyg skulle vara rustade under sommarhalvåret, nämligen 2 nyare och 1 äldre pansarskepp, flygplankryssaren Gotland, minkryssaren Clas Fleming, 4 nyare jagare, 6 nyare och 1 äldre vedettbåtar. Under vinterhalvåret skulle bland andra följande fartyg vara rustade: 2 nyare pansarskepp, flygplankryssaren Gotland, 4 nyare jagare samt 5 undervattensbåtar. I försvarsbeslutet framhölls emellertid, att denna plan ej borde hindra, att, då så ur övningssynpunkt kunde befinnas lämpligt och möjligt, större antal fartyg av ett visst fartygsslag rustades på bekostnad av andra fartygs rustning, varigenom fartygsrustningarna kunde olika år variera på ändamålsenligaste sätt, givetvis inom ramen av anvisade anslag.

Chefen för försvarsstaben har i förevarande ärende (Utredning II) framhållit, att enligt hans uppfattning de nuvarande begränsade fartygsrustningarna icke vore tillräckliga för den erforderliga marina beredskapen i fråga om neutralitets- och kuppskydd. Det borde eftersträvas, att så stor del som möjligt av för 1. linjen (kustflottan) avsedda fartyg ständigt vore rustad och övad i fredstid. Av kustflottans fartyg vore för närvarande rustade 2 pansarskepp, flygplankryssaren Gotland, 3 jagare och 5 undervattensbåtar. Härtill komme i slutet av april 1 jagare, 1 undervattensbåt samt 3 nyare och 3 äldre vedettbåtar. Det vore ur beredskapssynpunkt önskvärt, att samtliga tre nyare pansarskepp hölles rustade året runt. Med hänsyn till vissa planerade arbeten å pansarskeppet Sverige kunde detta önskemål dock icke utan stora olägenheter tillgodoses under de närmaste åren. Minkryssaren Clas Fleming, som enligt nu gällande plan skall vara rustad under sommarhalvåret, borde ur beredskapssynpunkt vara rustad även under vinterhalvåret. Med hänsyn till översyn, reparationer m. m. kunde rustandet av samtliga 8 nyare jagare icke låta sig göra. Däremot vore ur beredskapssynpunkt en ökning av det under sommarhalvåret rustade antalet jagare med 2 till 6 önskvärd och möjlig. Slutligen borde, för att kunna hålla en viss minsvepningsberedskap för kustflottans räkning även under vinterhalvåret, minst 2 nyare vedettbåtar hållas rustade under denna del av året. Som tillägg till den i 1936 års försvarsbeslut upptagna rustningsplanen föreslogs sålunda: under sommarhalvåret 2 nyare jagare och under vinterhalvåret 1 minkryssare och 2 nyare vedettbåtar. Den föreslagna ökningen ansågs kunna ske successivt från och med hösten 1939.

Den utökning av gällande rustningsplaner för flottans fartyg, som sålunda föreslagits, anser även jag vara av stor betydelse för stärkande av den försvarsberedskap, som det särskilt ankommer på flottan att upprätthålla. Jag ansluter mig därför till det föreliggande förslaget om utvidgning av den gällande rustningsplanen.

Med rustningsplanen för flottans fartyg sammanhänger i viss mån den depåorganisation som genomfördes genom 1936 års försvarsbeslut och som innebär, att vissa fartyg, ehuru icke direkt rustade för expedition, hållas under vård och försedda med viss starkt reducerad bemanning. Dylika depåorganisationer finnas anordnade i Stockholm, Karlskrona och Göteborg. I sin nuvarande omfattning möjliggör organisationen utsändande av en jagare och en undervattensbåt från vardera depån i Stockholm, Karlskrona och Göteborg samt två minsvepare från en var av de två sistnämnda depåerna.

Chefen för försvarsstaben har i Utredning II anfört, att en utökning av de nuvarande depåorganisationerna syntes nödvändig för att vissa av de behov, som omedelbart göra sig gällande vid en uppkommande stormaktskonflikt,

skulle kunna tillgodoses. Chefen för försvarsstaben föresloge fördenskull, att till fartygsdepån i Stockholm förlades ett äldre pansarskepp med viss besättning samt att personaltillgången vid Stockholms, Karlskrona och Göteborgs örlogsdepåer i övrigt utökades, så att reducerade fartygsbesättningar kunde avses för sammanlagt 5 jagare i stället för 3, 4 undervattensbåtar i stället för 3 samt 8 minsvepare och vedettbåtar i stället för 4. Genom denna utökning, som i större utsträckning berörde fartygsmaterielens beredskap än personalens, ökades möjligheterna att snabbt rusta de delar av kustflottan, som icke vore fullbemannade i fred, och därjämte de viktigaste delarna av lokalstyrkorna.

Det förslag till utökning av fartygsdepåerna i Stockholm, Karlskrona och Göteborg, som sålunda framlagts, synes mig innebära en i förhållande till sin avsevärda effektivitet enkel och relativt litet kostsam åtgärd för ökande av flottans krigsberedskap. Jag finner mig därför böra lämna förslaget min anslutning. Även de förevarande åtgärderna lära kunna successivt genomföras från och med hösten 1939.

För att kunna åstadkomma de utvidgningar av rustningsplanen och depåsystemet som sålunda ifrågasättas erfordras en icke obetydlig utökning av flottans stamkadrer. Beräkningar härutinnan hava utförts inom marininstaben. Vid dessa beräkningar har hänsyn tagits till att en viss ehuru begränsad tillgång på reservofficerare finnes. Det antal underofficerare, flaggkorpraler och meniga, som nu handhar på sjöexpedition icke varande fartyg, har reducerats i den mån fartygen enligt föreliggande förslag beräknas utgå på expedition eller förläggas i depå. Skolorna hava vidare beräknats inskränkta till det minsta möjliga. Den kaderökning, som föreslås, har av chefen för marinen betecknats såsom ett minimum för att möjliggöra ökningen av fartygsrustningarna. Den har också begränsats till vad som anses kunna genomföras under de närmaste åren.

Den ökning av flottans stamkadrer, som sålunda föreslagits, uppgår till sammanlagt 29 sjöofficerare, 2 mariningenjörer, 2 intendenturofficerare, 95 underofficerare och flaggkorpraler samt 400 korpraler och meniga.

Den föreslagna ökningen bör enligt chefens för marinen beräkningar äga rum enligt följande plan.

	Ökning under budgetår				
	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44
<i>Officerare:</i>					
Kommendör	1	—	—	—	—
Kommendörkapten 2. gr.	—	1	—	—	—
Kaptener	5	2	2	2	—
Subalternofficerare	6	3	4	3	—
<i>Mariningenjörer 2. gr.</i>	—	—	1	1	—
<i>Intendenturofficerare (löjtnanter)</i>	1	1	—	—	—
<i>Underofficerare och flaggkorpraler:</i>					
Flaggunderofficerare	2	6	6	5	4
Underofficerare 2. gr.	6	9	9	9	9
Flaggkorpraler	7	6	6	6	5
<i>Korpraler</i>	38	37	38	37	—
<i>Meniga</i>	62	63	62	63	—

Det torde böra framhållas, att de kaderökningar, som enligt den intagna planen böra äga rum under budgetåret 1939/40, till största delen sammanfalla

med de kaderökningar för flottan, som föreslagits i marinförvaltningens skrivelse den 14 september 1938 angående sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1939/40.

För egen del finner jag mig — utan att därmed taga definitiv ståndpunkt till kaderökningsförslaget i vad avser senare budgetår — böra tillstyrka, att de enligt planen för nästkommande budgetår upptagna kaderökningarna för flottan komma till stånd. Vid behandlingen av propositionen angående försvarsväsendets avlöningsanslag kommer jag sålunda att föreslå, att flottans stater för nästkommande budgetår utökas med 1 kommandör, 5 kapten, 6 löjtnanter, 2 flaggunderofficerare, 6 underofficerare av 2. graden, 7 flaggkorpraler, 38 korpraler och 62 meniga ävensom att marinintendenturen utökas med 1 löjtnantsbeställning.

Beträffande frågan om kontinuiteten i fartygsbesättningarna vill jag erinra om att tjänstgöringstiden för flottans värnpliktiga i linjetjänst för närvarande är 200 dagar. Denna tid utnyttjas på så sätt, att de värnpliktiga uppdelas på två omgångar, vilka fullgöra sin tjänstgöring i en följd, den ena omgången med inryckning omkring den 1 februari och den andra omgången med inryckning omkring den 14 juli. Omgångarna komma således att överskjuta varandra under tiden den 14 juli—den 22 augusti. Systemet medför som förut påpekats den påtagliga olägenheten, att de värnpliktiga ombord måste utbytas mitt under den pågående sommarövningsperioden, något som i sin tur medför en bestämd nedgång i försvarsberedskapen vid denna tid.

För att råda bot för denna olägenhet har chefen för försvarsstaben i Utredning III, på grundval av en av chefen för marinen gjord utredning, föreslagit, att tjänstgöringstiden för de flottans värnpliktiga, vilka äro inskrivna vid sjömanshus, de värnpliktiga i »allmän tjänst», skall utökas från nuvarande 200 dagar till 340 dagar. Denna tid skulle utnyttjas på så sätt, att inryckning sker omkring den 12 januari och utryckning omkring den 17 december samma år. Därigenom skulle de nyssberörda olägenheterna i tjänstgörings- och beredskapshänseende bortfalla.

Som jag redan förut anfört har jag funnit så starka skäl föreligga för den sålunda föreslagna utsträckningen av tjänstgöringstiden för de värnpliktiga i allmän tjänst, att jag vill föreslå dess genomförande snarast möjligt. Den första årsklass, på vilken den nya ordningen helt kan bliva tillämplig, är 1939 års klass, som sålunda bör fullgöra sin tjänstgöring under tiden 12 januari—17 december 1940. Då enligt nu gällande planer en del av 1939 års klass skulle hava inryckt redan den 14 juli 1939 för att avlösa de värnpliktiga, som ryckt in den 1 februari 1939, måste emellertid för innevarande år vissa åtgärder av övergångsnatur tillgripas. En utväg vore naturligen att föreskriva, att de värnpliktiga i allmän tjänst, vilka ryckt in den 1 februari i år, skulle erhålla sin tjänstgöring förlängd till den 17 december; på så sätt skulle det föreslagna nya systemet komma helt i tillämpning redan under detta kalenderår. En sådan åtgärd kan emellertid synas innebära en obillighet gentemot dessa värnpliktiga. Skall man så snart som möjligt undanröja olägenheten med kontingentbyte mitt under övningsperioden, lär man å andra sidan knappast kunna undgå att påfordra en viss förlängning av de nyss omnämnda värnpliktigas tjänstgöringstid. Denna förlängning torde emellertid kunna begränsas till 60 dagar, vilket innebär, att deras utryckningstid skulle framflyttas från den 22 augusti till den 21 oktober. Därigenom skulle kustflottans övningar under sommarperioden kunna fortgå relativt ostörda. Med hänsyn till det stora intresset av att så kan ske finner jag mig sålunda böra tillstyrka, att såsom en övergångsåtgärd tjänstgöringstiden för de värnpliktiga i allmän tjänst, vilkas tjänstgöring tagit sin början den 1 februari 1939, ut-

sträckes med 60 dagar till 260 dagar. Till de lagändringar, vilka betingas av de sålunda föreslagna åtgärderna, återkommer jag i annat sammanhang. Därvid kommer jag också att föreslå, att dessa värnpliktiga skola befrias från skyldigheten att fullgöra landstormsövning.

På grund av den sålunda föreslagna omläggningen av värnpliktssystemet vid flottan kan framdeles, d. v. s. från och med inskrivningen av 1940 års klass, antalet värnpliktiga i linjetjänst vid flottan minskas med 250 man, vilken minskning således kommer att inverka på tilldelningen till flottan av antalet värnpliktiga i sjö- och stationstjänst.

Genom det nu föreslagna nya systemet för värnpliktstjänstgöringen vid flottan uppstår emellertid en viss lucka i värnpliktsberedskapen från och med den 21 oktober 1939. Denna lucka kan emellertid på ett något så när tillfredsställande sätt fyllas genom att enligt en särskild plan omlägga tjänstgöringen för de marinen tilldelade värnpliktiga i sjö- och stationstjänst av årsklass 1939 ävensom genom utnyttjande av marinen tilldelade ersättningsreservister.

I fråga om penningbidraget till de värnpliktiga vid flottan, som sålunda föreslås skola erhålla en förlängd tjänstgöringstid, har chefen för marinen i ärendet föreslagit, att detsamma skulle från och med 211:e tjänstgöringsdagen höjas från 1 krona till 2 kronor om dagen. Chefen för marinen funne det vara med rimlighet och rättvisa förenat, att den speciella yrkeskategori, av vilken flottan här hade behov och som får påtaga sig väsentligt längre tjänstgöringstid i fred jämfört med andra värnpliktiga i linjetjänst, härför erhöle viss ekonomisk gottgörelse. Chefen för försvarsstaben har anslutit sig till de av chefen för marinen sålunda anförda synpunkterna.

För egen del finner jag det vara med billigheten överensstämmande, att de ifrågavarande värnpliktiga vid flottan, såsom av chefen för marinen föreslagits, erhålla ett förhöjt penningbidrag under den i förhållande till andra värnpliktiga förlängda tjänstgöringstiden. Med utgångspunkt från att 210 dagar är den längsta tid, under vilken enligt gällande bestämmelser vanliga värnpliktiga i linjetjänst normalt fullgöra värnpliktstjänstgöring i en följd — detta år fallet vid flygvapnet — synes det riktigt att låta det förhöjda penningbidraget utgå från och med den 211:e dagen. På sätt nu föreslagits torde penningbidraget från och med nämnda dag böra utgå med 2 kronor om dagen. Till frågan om framläggande för riksdagen av förslag härom återkommer jag i samband med anmälan av förslag till ändringar i värnpliktslagen.

Vad slutligen beträffar kostnaderna under budgetåret 1939/40 för de åtgärder för beredskapens höjande vid flottan, som sålunda föreslås, hava dessa beräknats till i runt tal 865.000 kronor. Av detta belopp belöpa cirka 170.000 kronor på de föreslagna kaderökningarna för nästa år. Återstoden åbelöper kostnaderna för den utökade värnpliktstiden, underhåll av de ökade manskapskadrerna, övningskostnader m. m. Till dessa kostnaders fördelning på de olika anslagen i riksstaten återkommer jag längre fram.

Marinen: Kustartilleriet.

I fråga om kustartilleriet har jag efter övervägande av de föreliggande förslagen stannat vid den uppfattningen, att ett genomförande i huvudsak av det av chefen för försvarsstaben i Utredning II framlagda förslaget innebär en lämplig och framkomlig lösning av kravet på stärkande av beredskapen vid detta vapen. Detta förslag innebär tillskapande av två tjänstgöringsomgångar för värnpliktiga i stället för som nu endast en sommarkontingent.

Antalet värnpliktiga vid kustartilleriet skulle enligt chefens för försvarsstaben förslag utökas med sammanlagt 750, av vilka 250 skulle tillföras den nuvarande sommarkontingenten och 500 skulle bilda den nya vinterkontingenten. Chefen för kustartilleriet har gjort gällande, att vinterkontingenten

borde utgöra 600 man, fördelade med 200 på vart och ett av de två kustartilleriregementena och 200 på Gotlands kustartillerikår. Som en vinterkontingent av 200 man vid Gotlands kustartillerikår förutsätter tillkomsten av vissa barackbyggnader, vilka icke lära kunna färdigställas till instundande höst, finner jag mig i varje fall för närvarande böra ansluta mig till chefens för försvarsstaben förslag om en vinterkontingent på 500 man, av vilka 100 avses för tjänstgöring vid Gotlands kustartillerikår.

Då den ökning med 250 man, som sålunda föreslås för kustartilleriet sommarkontingent, lärers få anses bliva erforderlig några år framåt, vill jag, med åberopande av samma synpunkter som jag givit uttryck åt i fråga om utvidgningen av arméns linjekontingent, föreslå, att kustartilleriets linjekontingent utökas med nämnda antal. Som flottans linjekontingent såsom redan nämnts samtidigt kan minskas med samma antal, blir emellertid någon ändring i värnpliktslagen i fråga om marinen tilldelade värnpliktiga i linjetjänst icke erforderlig. Däremot torde det vara lämpligt att, såsom föreslagits i fråga om utökningen av luftvärnsartilleriets linjekontingent, vidtaga åtgärder i syfte att möjliggöra ett överförande av 250 man av redan inskrivna ersättningsreservister till linjetjänst med tilldelning till kustartilleriet för tjänstgöring med den somargrupp som bildas av 1939 års klass. Till denna fråga återkommer jag i samband med frågan om ändringar i värnpliktslagen.

De 500 värnpliktiga, som enligt förslaget skola bilda vinterkontingent vid kustartilleriet, förutsätter jag skola i varje fall tills vidare helt uttagas bland ersättningsreservister, som utbildas i vapentjänst. Dock bör en extra beredskapsövning kunna påläggas dem, så att deras sammanlagda tjänstgöringstid kommer att uppgå till 200 dagar. Beredskapstjänstgöringen skulle således komma att för dem omfatta 20 dagar.

I enlighet med vad chefen för försvarsstaben föreslagit torde även en viss utökning av kustartilleriets stamkadrer bliva nödvändig för tillgodoseende av befälsbehovet vid beredskapsorganisationerna. Med hänsyn till den planerligt fortgående utökningen av kustartilleriets personal, torde denna extra ökning för budgetåret 1939/40 kunna inskränkas till 3 flaggkorpraler, 30 korpraler och 70 meniga. Förslag härom framlägger jag i annat sammanhang.

Kostnaderna för de i fråga om kustartilleriet föreslagna åtgärderna hava för nästkommande budgetår beräknats till omkring 595.000 kronor. Därav belöpa omkring 55.000 kronor på de föreslagna kaderökningarna. Till det återstående beloppets fördelning på vederbörliga riksstatsanslag återkommer jag längre fram.

Flygvapnet.

Beträffande flygvapnet vill jag helt ansluta mig till det föreliggande förslaget om åtgärder för den personella beredskapens stärkande. Dessa åtgärder innebära i fråga om personalkadrerna, att utöver den utökning, som eljest skulle komma i fråga, antalet meniga för budgetåret 1939/40 ökas med ytterligare 170 och antalet hantverkare med ytterligare 18. Förslag härom framlägges i sammanhang med behandlingen av propositionen om avlönsanslagen.

Vidare innebär förslaget, att inkallelse av reservpersonal till frivillig tjänstgöring skall i avsevärd utsträckning få ske under budgetåret 1939/40. I sådant avseende föreslås, att utöver de inkallelser som eljest skolat ske löjtnanter och fänrikar i reserven få inkallas under sammanlagt 150 månader, att reservofficersaspiranter, som avancerat till sergeanter, få inkallas under sammanlagt 100 månader, samt att reservofficersaspiranter, som utnämnts till furirer, få inkallas i sammanlagt 90 månader. Till detta förslag vill jag lämna min anslutning.

För att möjliggöra en framtida förstärkning av flygvapnets officerskader vill jag dessutom föreslå, att antalet kadetter för utbildning vid 1939—1941 års kadettskola ökas från ungefär 30 till högst 45.

De av de sålunda föreslagna åtgärderna för nästa budgetår uppkommande kostnaderna beräknas uppgå till sammanlagt omkring 970,000 kronor. Härav belöpa omkring 185,000 kronor på de föreslagna kaderökningarna, medan återstoden fördelas på vederbörliga riksstatsanslag i enlighet med vad jag i det följande kommer att angiva.

Kostnadernas fördelning.

De sammanlagda kostnaderna för de åtgärder, som sålunda föreslås skola vidtagas under budgetåret 1939/40, hava beräknats till sammanlagt cirka 8,550,000 kronor, fördelade med 6,110,000 kronor på armén, 865,000 kronor på flottan, 595,000 kronor på kustartilleriet och 970,000 kronor på flygvapnet.

Av förstnämnda belopp faller ett sammanlagt belopp om cirka 1,120,000 kronor på de avlöningsanslag, rörande vilka särskild proposition denna dag föreslås skola framläggas för riksdagen.

Övriga kostnader fördela sig å vissa av de särskilda anslag, vilka i årets statsverksproposition föreslagits skola uppföras under riksstatens fjärde huvudtitel, enligt följande uppställning:

Lantförsvaret.

		Ökning.
Anslaget till personal i arméns reserver	kronor	120,000:—
» » de värnpliktigas avlöning	»	775,000:—
» » understöd åt vissa värnpliktigas familjer	»	15,000:—
» » inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader	»	135,000:—
» » munderingsutrustning	»	680,000:—
» » kasern- och förplägnadsutredning	»	104,000:—
» » reparationer	»	400,000:—
» » mathållning	»	1,000,000:—
» » bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt	»	300,000:—
» » skrivmaterialier och expenser	»	20,000:—
» » tryckningskostnader	»	5,000:—
» » furagering	»	50,000:—
» » veterinärvård	»	2,000:—
» » undervisningsmateriel, undervisningsverk och utbildningskurser	»	10,000:—
» » truppförbandens övningar	»	800,000:—
» » sjukvård	»	65,000:—
» » vapen och ammunition m. m.	»	700,000:—
» » anskaffning och underhåll av motorfordon	»	200,000:—
» » anskaffning och underhåll av ingenjörmateriel m. m.	»	100,000:—
» » byggnader, övningsfält och skjutbanor.....	»	50,000:—
	Summa kronor	5,531,000:—

Sjöförsvaret.

Anslaget till marinens reservpersonal	kronor	25,000:—
» » de värnpliktigas avlöning	»	143,000:—
» » inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader m. m.	»	22,000:—
» » mathållning	»	210,000:—

		Ökning
Anslaget till	beklädnad	kronor 110,000:—
»	» kasern- och förplägnadsutredning samt sängservis m. m.	» 13,000:—
»	» bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt m. m.	» 35,000:—
»	» flottans krigsberedskap och övningar	» 250,000:—
»	» kustartilleriets krigsberedskap och övningar	» 200,000:—
»	» sjukvård	» 8,000:—
»	» underhåll av flottans fartyg och byggnader	» 75,000:—
»	» kustartilleriets materiel m. m.	» 20,000:—
»	» anskaffning, underhåll och drift av sjöförsvarets motorfordon	» 3,000:—
	Summa kronor	1,114,000:—

Flygvapnet.

Anslaget till	flygvapnets reservpersonal	kronor 35,000:—
»	» de värnpliktigas avlöning och färder m. m.	» 11,000:—
»	» mathållning	» 70,000:—
»	» intendenturmateriel	» 55,000:—
»	» bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt m. m.	» 40,000:—
»	» engångskostnader för anskaffning av intendenturmateriel	» 135,000:—
»	» flygvapnets övningar	» 235,000:—
»	» sjukvård	» 5,000:—
»	» vapen och ammunition	» 30,000:—
»	» engångskostnader för anskaffning av vapenmateriel	» 15,000:—
»	» underhåll av flygmateriel	» 145,000:—
»	» byggnader, flygfält m. m.	» 10,000:—
	Summa kronor	786,000:—

Det sålunda ökade medelsbehovet för budgetåret 1939/40 hade jag ursprungligen, under antagande att vid tiden för förevarande propositions avlåtande anslagen under fjärde huvudtiteln redan skulle hava varit föremål för slutlig riksdagsbehandling, tänkt mig skola upptagas under ett fåtal särskilda anslag. Då emellertid, enligt vad jag erfarit, utskottsförslag ännu icke föreligga rörande anslagen under fjärde huvudtiteln för nästkommande budgetår, torde här förevarande ökade medelsbehov lämpligen böra tillgodoses på det sätt, att de i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag upptagna riksstatsanslag, som sålunda beröras av de ifrågasatta åtgärderna, höjas med ovanstående belopp; i fråga om flygvapnets anslag till flygvapnets övningar, vapen och ammunition och underhåll av flygmateriel böra emellertid vid höjningen tagas till utgångspunkt de belopp, som föreslagits i propositionen nr 113, angående ytterligare anslagsmedel för flygvapnets övningar m. m.

Övriga frågor.

I samband med de åtgärder för stärkande av den personella beredskapen, vilkas vidtagande jag sålunda vill förorda, torde jag få till behandling upptaga tvenne frågor av i viss mån hithörande natur, vilka föreligga till bedömande.

Den ena av dessa frågor avser anvisande av medel för nästkommande budgetår för anordnande av vissa sjötransportövningar, varom chefen för försvarsstaben i skrivelse den 1 mars 1939 efter samråd med försvarsgrensheferna gjort framställning. I nyssberörda skrivelse har chefen för försvarsstaben erinrat om att han genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 december 1938 erhållit i uppdrag att planlägga en för armén, marinen och flygvapnet gemensam krigsövning instundande höst. Vid samlingen till övningsområdet borde för delar av den ena styrkan sjötransport anordnas. Utförandet av en sådan transport krävde ett väl inövat samarbete mellan planläggande och verkställande chefer, truppförband och myndigheter. Någon dylik övning i större skala hade icke utförts i Sverige, ehuru vissa smärre övningar av huvudsakligast transportteknisk natur ägt rum, senast i samband med transporter till fjolårets arméfälttjänstövning. Det framstode såsom en nödvändighet att snarast råda bot på de brister, som funnes i fråga om gemensam utbildning av de olika försvarsgrenarna i utförande av militär sjötransport. Utförda beräkningar hade emellertid givit vid handen, att de merkostnader, som sjötransporterna innebure, icke kunde bäras av arméns anslag till fält- och fälttjänstövningar. Överslagsberäkningar av kostnaderna för de minsta styrkor, som lämpligen kunde komma i fråga, hade givit till resultat, att merkostnaderna för anordnande av sjötransporterna icke kunde nedbringas under 75,000 kronor. Chefen för försvarsstaben har därför hemställt om ett anslagsbelopp om 75,000 kronor för ifrågavarande ändamål.

För egen del finner jag mig, med hänsyn till det ur försvarsberedskapsynpunkt viktiga spørsmål, som den ifrågasatta sjötransportövningen avser att belysa, böra tillstyrka, att särskilda medel för ändamålet anvisas å riksstaten för nästkommande budgetår. Emot det av chefen för försvarsstaben beräknade beloppet torde intet vara att erinra. Då övningen i fråga närmast är att hänföra till arméns fälttjänstövningar, synes det nämnda anslagsbeloppet lämpligast böra anvisas såsom en förstärkning av arméns anslag till fält- och fälttjänstövningar för budgetåret 1939/40. Vid anslagsbeloppets disponerande, vilket torde böra äga rum efter förslag av chefen för försvarsstaben, bör emellertid tillses, att för andra försvarsgrenar eventuellt uppkommande särskilda utgifter för ifrågavarande sjötransportövningar även bestridas från denna anslagspost. Jag finner mig således böra föreslå, att det av Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition under lantförsvaret upptagna reservationsanslaget till fält- och fälttjänstövningar höjes med 75,000 kronor till 775,000 kronor.

Den andra av de frågor jag här vill beröra avser en framställning, likaledes från chefen för försvarsstaben, angående anvisande av särskilda medel för bestridande av utgifter för målflygning för arméns och marinens luftvärnsövningar. Chefen för försvarsstaben har sålunda i skrivelse den 8 mars 1939, efter samråd med försvarsgrensheferna, anfört, att behov av målflygning förefunnes främst för luftvärnsutbildningen vid armén och marinen. Målflygningen omfattade dels målbogsering under skarpskjutningar, vilken måste utföras med krigsflygplan, och dels målflygning för riktövningar, vilken till övervägande del kunde utföras med skol- eller övningsflygplan. Behovet av flygtimmar för den ordinarie luftvärnsutbildningen under nästa budgetår hade beräknats uppgå, för armén till 2,195 timmar, därav för målbogsering med krigsflygplan 875 timmar, samt för marinen 1,670 timmar, därav för målbogsering med krigsflygplan 660 timmar. Chefen för flygvapnet hade ansett, att all denna ordinarie målflygning i princip borde utföras av flygvapnet. Med hänsyn till tillgången på personal och materiel

kunde dock flygvapnet icke tillgodose hela det angivna, i förhållande till tidigare år starkt ökade behovet av målflygning, varför det syntes bliva nödvändigt att i viss begränsad omfattning anlita civil personal och materiel för målflygning i samband med riktövningar. Till dessa synpunkter ville chefen för försvarsstaben ansluta sig. — Enligt en verkställd undersökning kunde av flygvapnet utföras all målbogsering samt målflygning för riktövningar med tillsammans 695 timmar, varav 80 för marinen. Av civilflyget borde utföras målflygning för riktövningar med tillsammans 1,635 timmar, varav 930 för marinen. Kostnaderna för ett antal flygtimmar, svarande mot antalet under budgetåret 1937/38 för målflygning använda timmar, hade upptagits i flygförvaltningens anslagsaskanden för nästa budgetår. För det antal flygtimmar, som därutöver borde uttagas av flygvapnet, beräknades kostnaderna enligt en särskild specifikation uppgå till 283,000 kronor, varav 203,000 kronor för armén och 80,000 kronor för marinen. Kostnaderna för den målflygning, som borde utföras av civilflyget, beräknades till sammanlagt 128,000 kronor, därav för armén 38,000 kronor och för marinen 90,000 kronor. Chefen för försvarsstaben hemställde under hänvisning till det anförda, att för bestridande av utgifter för målflygning måtte, utöver i årets statsverksproposition för ändamålet beräknade medel, utverkas ett reservationsanslag om sammanlagt 411,000 kronor, att fördelas med 241,000 kronor på armén och 170,000 kronor på marinen.

Det förslag till tillgodoseende av det föreliggande, väsentligt ökade behovet av målflygning under luftvärnsövningar vid armén och marinen, som här av chefen för försvarsstaben framlagts, är att betrakta som ett provisorium i avvaktan på en i utsikt ställd närmare utredning från flygmyndigheterna om den framtida organisationen av målflygningen. Jag hoppas således att kunna för nästa års riksdag framlägga ett slutgiltigt förslag i denna fråga. I avvaktan härpå läser det emellertid bliva nödvändigt att för nästa budgetår ställa särskilda medel till förfogande för ändamålet, då nämligen det antal flygtimmar som härför beräknats å flygvapnets olika anslag visat sig alltför knäppt för att tillgodose de alltmera växande kraven på detta område. Det av chefen för försvarsstaben framlagda förslaget att för nästa budgetår ställa särskilda medel till förfogande för detta ändamål finner jag mig därför böra tillstyrka. Beloppen torde i huvudsaklig anslutning till förslaget böra beräknas till 240,000 kronor för armén och 170,000 kronor för marinen. Av sistnämnda belopp beräknas cirka 55,000 kronor belöpa på flottan och cirka 115,000 kronor på kustartilleriet. Dessa belopp torde lämpligen böra ställas till förfogande på det sätt, att lantförsvarets, flottans och kustartilleriets övningsanslag för nästa budgetår förstärkas med respektive 240,000, 55,000 och 115,000 kronor. I det förslag till höjning av dessa anslag, som jag i det följande framlägger, har jag alltså tagit hänsyn till förevarande extra anslagsbehov.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att de ytterligare kostnader för målflygning, som må bliva en följd av de förut av mig föreslagna beredskapsåtgärderna vid luftvärnsartilleriet för nästa budgetår, förutsättas kunna täckas inom ramen av de av mig föreslagna höjningarna av lantförsvarets övningsanslag, vilka höjningar uppgå till sammanlagt (800,000 + 240,000 =) 1,040,000 kronor.

Utskottet.

Det av Kungl. Maj:t i föreliggande proposition framlagda förslaget till förstärkning av den personella försvarsberedskapen innebär sammanfattningsvis följande.

I våra försvarsanstalter vidtages en utökning av sådan karaktär, att en återgång till utgångsläget i huvudsak kan ske, om och när detta befinnes erfor-

derligt. I fråga om marin- och flygstridskrafterna ävensom i fråga om luftvärnet tager utökningen i främsta rummet sikte på att dessa stridskrafter vid ett plötsligt uppkommande hot mot landets säkerhet i största möjliga utsträckning omedelbart skola stå redo till ett effektivt ingripande i avvärjande syfte. På grund härav föreslås för höjande av flottans beredskap en utökning av antalet rustade fartyg och av antalet fartyg i depåförläggning och såsom en följd härav viss ökning av flottans fast anställda personal samt av utbildningstiden för vissa flottan tilldelade värnpliktiga. För kustartilleriets del föreslås, i syfte att utsträcka den tid, under vilken ett något så när stort antal batterier av olika slag kan vara försett med stridsbemanning, ökning av dels antalet värnpliktiga, som skall tilldelas kustartilleriet, dels ock den fast anställda kadern. För flygvapnets vidkommande föreslås viss ökning av personalbeståndet vid flygflottiljerna, varigenom stridsförbandens effektivitet kan höjas. I fråga om luftvärnet föreslås anordnande av särskilda detachment av luftvärnsregementena på skilda platser i landet och för att höja luftvärnsförbandens beredskap dels en avsevärd utvidgning av den för luftvärnsartilleriet avsedda värnpliktskontingenten, dels ock viss ökning av den vid luftvärnsartilleriet fast anställda personalen. I syfte att erhålla stöd åt flygvapnet, flottan, kustartilleriet och luftvärnet skola därjämte förband ur armén — om ock i mindre utsträckning, enär beredskapsåtgärder vid armén icke i samma utsträckning som vid försvarsväsendet i övrigt anses erforderliga — vara i beredskapstillstånd åtminstone vissa tider av året. I enlighet härmed förutsättes, att särskilda beredskapsförband skola bildas vid vissa av arméns truppförband och att för den skull vissa värnpliktiga skola kunna inkallas till fullgörande av en särskild beredskapsövning om trettio dagar, vilket innebär en provisorisk ökning av övningstiden för dessa värnpliktiga. Vidare föreslås viss ökning av den fast anställda personalen. För reservpersonalens del innebär förslaget, att av beredskapsåtgärderna betingad extra tjänstgöring skall kunna åläggas denna personal.

Statsutskottet upptager i detta utlåtande till behandling de mera allmänna spörsmål, som direkt beröra förstärkt personell försvarsberedskap, ävensom därmed i visst samband stående motioner, samtliga dessa frågor i den mån de innefatta åtgärder i organisatoriskt hänseende eller av huvudsakligen ekonomisk art. Sedermera kommer utskottet att framlägga de förslag beträffande anslagen under fjärde huvudtiteln, som beröras av riksdagens ställningstagande till nu behandlade spörsmål. De lagbestämmelser, som jämväl kunna betingas härav, torde också framdeles komma att inom riksdagen upptagas till närmare övervägande.

Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit bör ses mot bakgrunden av det nuvarande ovissa internationella läget och ur synpunkten att åstadkomma en omedelbart ökad beredskapseffekt. Då utskottet hyser den uppfattningen, att förslaget i fråga är av beskaffenhet att böra kunna tillgodose den personella försvarsberedskapen i ändamålsenlig omfattning, giver utskottet sin anslutning till det i den föreliggande propositionen framlagda förslaget.

Utskottet övergår härefter att behandla med propositionen sammanhängande motioner.

I motionerna I: 293 och II: 448 samt I: 292 och II: 453 har yrkats, att vissa äldre årsklasser måtte inkallas till särskild beredskapsövning under år 1939. Utskottet vill beträffande denna fråga framhålla, att, såsom departementschefen i propositionen jämväl erinrat, Kungl. Maj:t äger möjlighet att med stöd av §§ 28 och 36 i värnpliktslagen föranstalta om dylika inkallelser. Tilläggas må, att, sedan den föreliggande propositionen avlämnades, Kungl. Maj:t jämlikt förstnämnda lagrum inkallat 1935 års klass för tjänstgöring under innevarande budgetår samt att inkallelse av 1936 års klass förutsatts skola äga rum under första halvåret 1940. Därest den utrikespolitiska situationen skulle komma att påkalla vidtagande av särskilda åtgärder av motsvarande slag jämväl under nästkommande budgetår å tid, då de föreslagna beredskapsförbanden ännu icke organiserats, anser utskottet lämpligt att jämväl ett inkallande av 1934 års klass till beredskapstjänstgöring kommer att ske. Därigenom skulle nämligen ytterligare en äldre årsklass erhålla ökad utbildning. Utskottet anser sig med detta uttalande hava besvarat motionerna i fråga.

Vidkommande det i motionerna I: 293 och II: 448 framställda yrkandet om utökning av nuvarande utbildningstid för värnpliktiga vill utskottet erinra därom, att departementschefens förslag i vissa avseenden innebär en förlängning av övningstiden. En ytterligare ökning i generell mening av övningstiden synes utskottet i likhet med departementschefen icke nu böra beslutas, allrahelst som frågan härom torde få anses vara av sådan natur, att den icke kan anses stå i omedelbart samband med de åtgärder för snabbt vinnande av nödvändig beredskap, varom här närmast är fråga. Utskottet avstyrker alltså motionerna i nu berörda del.

Vad härefter beträffar det i sistnämnda båda motioner jämväl väckta förslaget om den s. k. kategoriklyvningens upphävande må framhållas, att en upp-
mjukning härutinnan i själva verket blir en följd av departementschefens förslag att för övning under utbildningsåret 1939—1940 en stor del av ersättningsreserven skulle antingen överföras till linjetjänst eller inkallas till vapentjänst, ett förhållande som torde komma att föreligga, så länge särskild försvarsberedskap påfordras. Ett definitivt upphävande av kategoriklyvningen, såsom motionärerna åsyfta, anser utskottet däremot vara en fråga, till vilken ställning icke bör tagas i nu förevarande sammanhang, varför utskottet anser sig böra avstyrka motionerna jämväl i denna del.

Av det ovan anförda framgår, att utskottet icke finner sig böra tillstyrka riksdagen att i enlighet med yrkandet i motionerna I: 122 och II: 192 hos Kungl. Maj:t hemställa om framläggande av förslag för tillgodoseende av ökade krav på den personella beredskapen samt utökning av värnpliktstiden. Detsamma gäller det i motionerna I: 153 och II: 193 väckta förslaget om utredning rörande kategoriklyvningens upphävande.

I motionerna I: 290 och II: 446 har föreslagits, att antalet värnpliktiga vintertiden vid Gotlands kustartillerikår borde beräknas till 200 man eller samma antal, som föreslagits av chefen för kustartilleriet. Då en vinterkontingent av

dylik storlek förutsätter tillkomsten av vissa baracker, vilka icke torde kunna färdigställas till instundande höst, har departementschefen ansett sig i varje fall icke för närvarande böra föreslå större kontingent än 100 man. Med hänsyn till angelägenheten av att erforderlig personalstyrka för bemanning av batterierna förefinnes, anser sig utskottet med stöd av departementschefens uttalande till statsrådsprotokollet kunna förutsätta, att Kungl. Maj:t, i den mån förlägningsfrågan kan ordnas, genom inkallande av värnpliktiga ur ersättningsreserven till större antal än som i propositionen beräknats tillgodoser det angivna personalbehovet.

Motionerna torde alltså få anses bliva i stort sett besvarade genom vad utskottet sålunda anfört.

I avseende å det i motionen I: 6 gjorda yrkandet om utredning rörande upprättande av frivilliga förband för bemanning av hemortsluftväret vill utskottet framhålla, att enligt vad utskottet under hand inhämtat frågan om betjäningen av hemortens luftvärn m. m. för närvarande är föremål för vissa överväganden. Då det torde kunna förutsättas, att de av motionären framförda synpunkterna därvid komma att bliva föremål för prövning, synes motionen icke nu böra föranleda till någon riksdagens åtgärd.

I motionerna I: 291 och II: 445 har hemställts om utredning rörande uppsättning inom flygvapnet av ytterligare minst en jaktflottilj. Då initiativ i den av motionärerna väckta frågan i första hand bör komma från vederbörande myndigheter, finner sig utskottet icke böra tillstyrka riksdagen att vidtaga åtgärder i av motionärerna angiven riktning. Motionerna avstyrkas alltså av utskottet.

Vidkommande det i motionerna I: 153 och II: 193 gjorda yrkandet om utredning rörande uppsättande av ytterligare ett luftvärnsregemente vill utskottet framhålla, att, på sätt departementschefen meddelat, avsikten är att inom närmaste tiden till fortsatt behandling upptaga frågan om förstärkning av luftvärnsartilleriets organisation jämte i samband därmed stående spörsmål. Vid sådant förhållande torde det i motionerna framställda förslaget icke böra föranleda till någon riksdagens åtgärd.

I motionerna I: 47 och II: 1 har hemställts om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande åtgärders vidtagande för att ej jordbrukare genom inkallelse till landstormstjänstgöring skola i större utsträckning komma att beredas svårigheter under skördetiden. Vidare har i motionen II: 447 yrkande gjorts om vidgad valfrihet för värnpliktiga att få fullgöra värnpliktstjänstgöring å för dem lämplig årtid. Utskottet vill med anledning av de sålunda motionsvis väckta förslagen erinra om vad chefen för försvarsdepartementet anförde vid besvarande av en vid innevarande års riksdag inom andra kammaren framställd fråga rörande befrielse för värnpliktig, som inkallats till beredskapstjänst. Departementschefen framhöll därvid, att ansökningar om befrielse eller uppskov för ifrågavarande ändamål komma att bliva föremål för välvilligast möjliga prövning, under förutsättning att det med inkallelserna avsedda syftet icke åsidosättes. Utskottet anser sig kunna förutsätta, att jämväl i fråga om inkallelser av landstormsmän i den mån organisatoriska hinder icke föreligga största

möjliga hänsyn tages till ur jordbrukets och andra näringslivets synpunkter betydelsefulla intressen. Jämväl beträffande övriga värnpliktsinkallelser torde det vara önskvärt, att ansökningar om befrielse från eller uppskov till annan årstid med tjänstgöringens fullgörande ägnas den välvilliga prövning, som av föreliggande omständigheter kan föranledas. På grund av vad sålunda anförts torde det huvudsakliga syftet med motionerna få anses tillgodosett.

De kostnader med avseende å innevarande budgetår, som ett genomförande av den förstärkning av den personella försvarsberedskapen, som den föreliggande propositionen innebär, skulle enligt departementschefens förslag, i den mån dessa kostnader äro av natur att normalt böra belasta vissa förslagsanslag, bestridas från å riksstaten för innevarande budgetår uppförda dylika anslag och i övrigt utgå av anslaget till oförutsedda utgifter. Häremot har utskottet intet att erinra. Vidkommande motsvarande på nästa budgetår belöpande kostnader har departementschefen framlagt förslag till uppräknig av de anslag under fjärde huvudtiteln, som beröras av föreliggande förslag. Mot den beräknade anslagsökningen har utskottet ej heller haft något att invända. Anslag för täckningen av de kostnader, som kunna föranledas av att 1934 års klass må komma att inkallas, synes böra äskas å tilläggsstat för budgetåret 1939/40.

I fråga om den begärda medelsanvisningen kommer utskottet att, såsom här ovan omnämnts, göra hemställan i sitt utlåtande över fjärde huvudtiteln.

Under återopande av vad utskottet sålunda anført hemställer utskottet,

I. att riksdagen må

a) med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt såväl motionerna I: 292 och II: 453 som motionerna I: 293 och II: 448 be- myndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 24 mars 1939 anförts och med iakttagande därjämte av vad utskottet på- yrkat, vidtaga erforderliga åtgärder av organisatorisk art till för- stärkande av den personella försvarsberedskapen;

b) medgiva, att de kostnader, som må uppkomma för genom- förandet i enlighet med vad i berörda statsrådsprotokoll och av utskottet anförts av en förstärkning av den personella försvars- beredskapen under innevarande och beträffande 1934 års klass nästkommande budgetår, må, i den mån de äro av natur att normalt böra belasta vissa förslagsanslag, bestridas från å riks- staten för nämnda budgetår uppförda dylika anslag och i övrigt belasta anslaget till oförutsedda utgifter.

II. att motionerna I: 122 och II: 192 samt motionerna I: 153 och II: 193, sistnämnda båda motioner, i vad de avse hemställan om utredning rörande viss ändring av värnpliktsbestämmelserna, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

III. att motionerna I: 290 och II: 446 rörande värnpliktskon- tingenten för Gotlands kustartillerikår, till den del de ej få anses

besvarade genom vad utskottet anfört, icke må av riksdagen bifallas.

IV. att motionen I: 6 rörande vissa frivilliga förband icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

V. att motionerna I: 291 och II: 445 rörande ytterligare flygflottiljer icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

VI. att motionerna I: 153 och II: 193, i vad de avse hemställen om utredning och förslag till uppsättande av ytterligare ett luftvärnsregemente, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

VII. att motionerna I: 47, II: 1 och II: 447 rörande vissa lättnader i samband med värnpliktsinkallelser, till den del de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet anfört, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 maj 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Gränebo*, *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Asplund*, *Andersson* i Fältenborg, *Nilsson* i Landeryd, *Bergström*, *Gustafsson* i Benestad, *Ström* i Lidköping, *Andrén*, *Lindström* och *Magnusson* i Kalmar; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Törnkvist*, *Persson* i Falla, *Andersson* i Prästbol, *Närlinge*, *Ward*, *Isacsson*, *Andersson* i Södergård, *Bergström* och *Bergvall*.

Reservationer:

1) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Landeryd, *Andrén*, *Magnusson* i Skövde och *Persson* i Falla, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Det av Kungl. Maj:t — — — = utskottet — — — till närmare övervägande.

Mot bakgrunden av det alltmer skärpta internationella läget framträder kravet på en stärkt beredskap inom vårt försvarsväsende med ökad tydlighet, varför det torde vara en angelägenhet av utomordentlig vikt, att åtgärder vidtagas för åstadkommande av en snabb beredskapseffekt. Då emellertid anledning finnes att förmoda, att det nuvarande orostillståndet icke kan räknas såsom snart övergående, är det enligt utskottets mening också angeläget, att dessa åtgärder icke bliva endast av provisorisk karaktär utan göras sådana, att de komma att verka i riktning mot en mera permanent förbättring av vårt försvar.

Att 1936 års försvarsordning — framförallt under övergångstiden till dess fullständiga genomförande — med hänsyn till de senaste årens militärtekniska och militärtaktiska utveckling icke längre kan anses fylla de fordringar, som måste uppställas, torde ligga i öppen dager. Detta nödvändiggör enligt utskottets mening redan nu anstalters vidtagande för att bota de mest framträdande och allvarligaste bristerna i denna organisation.

Det förslag till utökning av våra försvarsanstalter, som departementschefen i föreliggande proposition framlagt, synes utskottet — även med allt erkännande av de föreslagna förbättringarna — ur ovan angivna synpunkter icke möjliggöra den försvarsberedskap, som det politiska läget kräver och de militära förhållandena betinga. Utskottet finner en revidering av departementschefens förslag vara oundgängligen erforderlig, särskilt i de avseenden, där de militära myndigheternas framställningar icke blivit tillgodosedda i den omfattning, som enligt utskottets mening varit påkallad.

Såsom en av de betydelsefullaste åtgärderna för tillgodoseende av den närmaste tidens beredskap synes utskottet utan tvivel vara, att inkallelse sker av de av beväringens äldre årsklasser, som utbildats enligt 1925 års härordning med då gällande utbildningstid av endast 140 dagar. Att beträffande dessa årsklasser behov föreligger av komplettering av tidigare bristfällig utbildning och att bibringa förtrogenhet med de modernaste vapnen och strids sätt, synes utskottet vara uppenbart. Utskottet finner sig därför böra föreslå, att dylika inkallelser komma till stånd. I fråga om det antal årsklasser, som därvid bör komma i fråga, anser utskottet vad i motionerna I: 292 och II: 453 härutinnan föreslagits icke vara tillfyllest utan finner sig böra i överensstämmelse med yrkandet i motionerna I: 293 och II: 448, vilket även sammanfaller med av chefen för armén framlagt förslag, tillstyrka, att de retroaktiva inkallelserna skola omfatta 7 årsklasser och givas formen av en särskild utbildning under 30 dagar. Med hänsyn till den vikt, utbildningen av de äldre årsklasserna måste tillmätas för arméns krigsberedskap finner utskottet vidare i likhet med vad chefen för armén föreslagit att för tillgodoseende av befälsbehovet vid utbildningen övergångsstats-, reservstats- och reservpersonal åläggas tjänstgöringsskyldighet av samma längd som de värnpliktiga samt i anslutning härtill en befälsövning om 10 dagar.

Att till följd av de föreslagna inkallelserna vissa olägenheter ur social och andra synpunkter uppstå förbises icke men synas dessa olägenheter kunna i viss mån förebyggas genom praktiskt organisatoriska åtgärder. Utskottet tänker sig därvid möjligheter till frikallning i förekommande fall från den extra värnpliktstjänstgöringen och vad närmast beträffar jordbrukets folk viss jämkning av tiden för inkallelserna med hänsyn till skördeförhållandena. Viss ökning förslagsvis till 2 kronor om dagen av dagavlöningen till sådana värnpliktiga, som äro försörjningsskyldiga, torde lämpligen kunna beredas.

En annan betänklig svaghet i vår försvarsberedskap ligger otvivelaktigt i den nuvarande alltför korta utbildningstiden. Särskilt med hänsyn till ovan antydda förändringar av militärteknisk och militärpolitisk art, som inträtt efter den nya härordningens tillkomst, gör sig kravet på en ökad övningstid

starkt gällande. Hittills vunna erfarenheter bekräfta ytterligare detta förhållande. Behovet härav har också understrukits av de militära myndigheterna och har chefen för armén föreslagit en utökning av värnpliktstiden till 240 dagar, vari inräknats 30 dagars beredskapstjänstgöring. Utskottet anser sig vid nu angivna förhållanden böra i enlighet med yrkandet i motionerna I: 293 och II: 448 förordna en förlängning i nu angiven omfattning av värnpliktstiden vid armén.

I detta sammanhang må vidare framhållas att vad beträffar kustartilleriet chefen för detta vapen föreslagit en förlängning av övningstiden till 210 dagar. På grund härav, och då utbildningstiden vid armén i viss mån sammanhänger med den vid kustartilleriet, finner sig utskottet, i enlighet med yrkandet i sistnämnda båda motioner, böra föreslå att vid nu ifrågavarande vapenslag utbildningstiden ökas med 10 dagar för såväl värnpliktiga i allmänhet som för studenter.

Genom den i värnpliktslagen intagna bestämmelsen om den s. k. kategori-klyvningen hava ett stort antal vapenföra undandragits vapenutbildning eller helt befriats från tjänstgöring i fredstid. I Kungl. Maj:ts föreliggande proposition har en viss uppmykning skett av ifrågavarande bestämmelse, men synes densamma enligt departementschefens uttalande endast vara att betrakta såsom en provisorisk åtgärd. Då ett fortsatt bibehållande av kategori-klyvningen överhuvudtaget och särskilt under nu rådande politiska läge knappast kan anses lämpligt eller försvarligt, finner sig utskottet böra tillstyrka det i sistberörda båda motioner framställda yrkandet om densammans definitiva upphävande.

Genom den ställning utskottet intagit till de i ovanberörda motioner I: 293 och II: 448 väckta förslagen följer, att vissa ändringar böra vidtagas i värnpliktslagen, varom riksdagens vederbörande utskott kommer att göra framställning.

Av det ovan anförda framgår, att de i motionerna I: 122 och II: 192 gjorda yrkandena, innebärande att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om framläggande av förslag för tillgodoseende av ökade krav på den personella beredskapen samt utökning av värnpliktstiden torde få anses besvarade. Detsamma gäller det i motionerna I: 153 och II: 193 väckta förslaget om utredning rörande kategori-klyvningens upphävande.

I motionerna I: 290 och II: 446 — — — = utskottet — — — vad utskottet sålunda anför.

I avseende å det i motionen I: 6 — — — = utskottet — — — till någon riksdagens åtgärd.

I motionerna I: 291 och II: 445 har hemställts om utredning rörande uppsättning inom flygvapnet av ytterligare minst en jaktflottilj. Utskottet vill erinra därom, att Sverige för närvarande endast äger en enda jaktflottilj och det torde vara uppenbart, att densamma icke är tillräcklig för lösandet av jaktvapnets olika uppgifter. Sedan försvarsbeslutet år 1936 fattades har flygvapnet undergått en betydande utveckling och i olika länder erhållit en allt större andel i försvarsbudgeten. En utökning av flygvapenorganisationen

främst med avseende att åstadkomma en förstärkning av jaktvapnet synes utskottet oundgängligen erforderlig. Utskottet finner sig därför i enlighet med yrkandet i nyssnämnda motioner böra föreslå, att utredning verkställas rörande uppsättning av ytterligare minst en jaktflottilj och torde denna utredning böra slutföras i så god tid, att förslag i ärendet kan föreläggas nästa års riksdag.

I de ovanberörda motionerna I: 153 och II: 193 har även framställts yrkande om utredning rörande uppsättande av ytterligare ett luftvärnsregemente. Utskottet vill med anledning härav framhålla, att med hänsyn till luftvärnsvapnets betydelse 1936 års organisation med endast två luftvärnsregementen icke torde vara tillfyllest, vilket också av de militära myndigheterna vid flera tillfällen understrukits. Framhållas må vidare, att inom de närmaste åren tillgänglig luftvärnsmateriel kommer att vara mer än dubbelt större än den år 1936 förutsatta, efter vilken den då beslutade fredsorganisationen för luftvärnet var beräknad. Härtill kommer att enligt 1936 års försvarsordning utbildad personal för bemanning av ens nu förefintlig materiel icke torde finnas. Detta utgör enligt utskottets mening ett ytterligare belägg för behovet av en utökning av luftvärnsartilleriets fredsorganisation. Utskottet finner sig på grund av vad sålunda anförts böra tillstyrka det i sistberörda motioner gjorda yrkandet om utredning och förslag till uppsättande av ytterligare ett luftvärnsregemente.

I motionerna I: 47 och II: 1 — — — = utskottet — — — få anses tillgodosett.

Enligt departementschefens förslag skulle med avseende å innevarande budgetår de med förstärkningen av den personella beredskapen förenade kostnaderna, i den mån dessa kostnader äro av natur att normalt böra belasta vissa förslagsanslag, bestridas från å riksstaten för innevarande budgetår uppförda dylika anslag och i övrigt belasta anslaget till oförutsedda utgifter. Häremot har utskottet intet att erinra. Vidkommande motsvarande på nästa budgetår belöpande kostnader har departementschefen framlagt förslag till uppräknig av de anslag under fjärde huvudtiteln, som beröras av det i propositionen framlagda förslaget. De av departementschefen beräknade anslagen torde, på grund av vad utskottet ovan föreslagit, böra ytterligare ökas. I fråga om den därvid erforderliga medelsanvisningen kommer utskottet att, såsom här ovan omnämnts, göra hemställan i samband med sitt utlåtande över fjärde huvudtiteln.

Kungl. Maj:ts föreliggande proposition i övrigt har i de delar, beträffande vilka utskottet nu icke föreslagit ändringar, ej föranlett till någon erinran från utskottets sida.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

I. att riksdagen må

a) med anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 292 och II: 453 samt med bifall till motionerna I: 293 och II: 448 bemyndiga Kungl. Maj:t att, i anslutning till vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 24 mars 1939 anförts

och med iakttagande därjämte av vad utskottet påyrkat, i avseende å den personella försvarsberedskapens stärkande i nämnda hänseende vidtagna erforderliga åtgärder av organisatorisk art;

b) medgiva, att de kostnader, som må uppkomma för genomförandet av en förstärkning i enlighet med vad i berörda statsrådsprotokoll och av utskottet anförts av den personella försvarsberedskapen under innevarande budgetår, må, i den mån de äro av natur att normalt böra belasta vissa förslagsanslag, bestridas från å riksstaten för innevarande budgetår uppförda dylika anslag och i övrigt belasta anslaget till oförutsedda utgifter.

II. att motionerna I: 122 och II: 192 samt I: 153 och II: 193, sistnämnda båda motioner, i vad de avse hemställan om utredning rörande viss ändring av värnpliktsbestämmelserna, må anses besvarade genom vad utskottet ovan anført.

III. = utskottet.

IV. = utskottet.

V. att riksdagen må med bifall till motionerna I: 291 och II: 445 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande uppsättande inom flygvapnet i första hand av ytterligare minst en jaktflottilj samt om framläggandet av förslag därom till 1940 års riksdag.

VI. att riksdagen må med bifall till motionerna I: 153 och II: 193, i här berörda del, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till uppsättande av ytterligare ett luftvärnsregemente.

VII. = utskottet.»

2) av herr *Magnusson* i Kalmar beträffande punkt V. av utskottets hemställan (ytterligare en jaktflygflottilj).